

Univerzita Palackého v Olomouci

Právnická fakulta

Barbora Nezdobová

**Podmínky výkonu a požadavky na kvalifikaci mediátorů v ČR a
ve vybraných zemích Evropy**

Diplomová práce

Olomouc 2014

„Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Podmínky výkonu a požadavky na kvalifikaci mediátorů v ČR a ve vybraných zemích Evropy vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.“

V Olomouci dne 27. 11. 2014

Barbora Nezdobová

Na tomto místě bych ráda poděkovala PhDr. Lence Holé, Ph.D. za její pomoc, rady, cenné připomínky a odborné konzultace při vedení této diplomové práce.

Obsah

Seznam použitých zkratk	6
Úvod	7
1 Mediace jako pojem	9
1. 1 Charakteristika mediace	9
1. 2 Historie mediace	11
1. 3. Základní principy mediace	12
1. 4. Fáze mediačního procesu.....	14
1. 5. Oblasti využití mediace	15
2 Výkon mediace v České republice	18
2. 1 Možnosti výkonu mediace v České republice	18
2. 2 Výkon mediace dle Zákona o mediaci	18
2. 3 Výkon mediace na základě živnostenského oprávnění	19
2. 4 Výkon mediace na základě pracovněprávního vztahu	20
2. 5 Výkon mediace dobrovolníky	21
2. 6 Výkon mediace v trestní oblasti	23
3 Podmínky výkonu a požadavky na kvalifikaci zapsaných mediátorů v České republice	25
3. 1 Motivace a podmínky získání kvalifikace zapsaného mediátora	25
3. 2 Zkouška mediátora a zkouška z rodinné mediace	26
3. 3 Vzdělávání mediátorů.....	29
3. 4 Osobnostní předpoklady mediátorů.....	30
4 Výkon mediace ve vybraných zemích Evropy	36
4. 1 Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/52/ES	36

4. 2 Slovensko	37
4. 3 Rakousko	41
4. 4 Německo	44
4. 5 Francie	47
4. 6 Velká Británie.....	49
Závěr	52
Seznam použitých zdrojů.....	54
Shrnutí	
Summary	
Seznam klíčových slov	
Key words	

Seznam použitých zkratek

ADR – alternative dispute resolution, alternativní řešení sporu

AMČR – Asociace mediátorů České republiky, nevládní organizace, která sdružuje profesionální mediátory

CMC - Civil Mediation Council

ČAK – Česká advokátní komora, největší samosprávná právnická profesní organizace v České republice

ČR – Česká republika

EU – Evropská unie, hospodářské a politické společenství 28 evropských zemí

FMC - Family Mediation Council, Rada pro mediaci v rodinných sporech

Kč – Koruna česká

OSŘ - zákon č. 99/1964 Sb., Občanský soudní řád

SMN - Scottish mediation network, Skotská mediační síť

SR – Slovenská republika

Zákon o mediaci - zákon č. 202/2012 Sb., o mediaci a o změně některých dalších zákonů (zákon o mediaci)

ZivMediatG - zákonem č. 29/2003 Zivilrechts- Mediations- Gesetz

Úvod

Jako téma své diplomové práce jsem si vybrala téma úzce spjaté s pojmem mediace. S mediací jsem se setkala během studia na Právnické fakultě a ihned mě velmi zaujala. Začala jsem si zjišťovat stále víc informací a tato má snaha vyústila v účast na konferenci Mediace 2013 v Olomouci, kde jsem se definitivně rozhodla absolvovat Základní mediační výcvik u Conflict Management International. Jelikož se mediace stala tématem, jemuž jsem se chtěla věnovat, požádala jsem v pátém ročníku o změnu tématu diplomové práce, které doktorka Lenka Holá vyhověla. Cílem je analýza podmínek výkonu a požadavků na kvalifikaci mediátorů v ČR a následné srovnání s vybranými zeměmi Evropy.

Diplomová práce je věnována definici pojmu mediace, jeho historii, základním principům, na nichž je proces vystavěn, jeho fázím a oblastem využití v praxi. Další část práce je věnována podmínkám výkonu a požadavkům na kvalifikaci mediátorů v České republice, kde objasním všechny formy poskytování mediačních služeb a přiřadím k nim podmínky jejich výkonu a požadavky na kvalifikaci osob, které je provádějí. Rozdělení forem poskytování mediačních služeb v České republice, které je použito v této diplomové práci je nové, v literatuře nevymezené, přesto jej však jedinečně v této podobě považujeme za kompletní.

Mezi tyto možnosti poskytování řadím výkon mediace dle zákona o mediaci, výkon na základě živnostenského oprávnění, výkon v rámci pracovněprávního vztahu, dobrovolný výkon mediace a na závěr pro úplnost tohoto výčtu uvádím i mediaci v trestní oblasti, která ale dále nebude předmětem této diplomové práce, proto jí nebude již věnována pozornost v kapitolách o mediaci ve vybraných zemích Evropy. Mezi vybrané země patří Slovensko pro jeho blízkost kulturní i územní, dále pak Rakousko a Německo, jako naši nejbližší sousedi a Velká Británie a Francie pro rozvinutost jejich mediačních služeb.

Mediaci prováděnou dle Zákona o mediaci je vzhledem k jeho významu věnována samostatná kapitola. Tento značný význam spatřujeme zejména v zákonné regulaci podmínek výkonu mediace a požadavků na kvalifikaci mediátorů, která až do roku 2012 v podstatě neexistovala. V této kapitole jsou objasněny důvody, proč by se osoba měla stát zapsaným mediátorem dle Zákona o mediaci a jakým způsobem by toho měla dosáhnout, dále pak obsahuje vymezení podmínek a průběhu zkoušek z mediace, požadavky na vzdělávání těchto mediátorů a osobnostní předpoklady, kterými by měli disponovat.

Jako komparaci k aktuálnímu stavu podmínek výkonu a požadavků na kvalifikaci mediátorů v České republice nastíním podmínky výkonu a požadavky na kvalifikaci

mediátorů na Slovensku, v Rakousku, Německu, Francii a Velké Británii. Pokud mají tyto země zákon o mediaci, objasním jeho rozsah, strukturu, podmínky výkonu mediace v dané zemi jakož i podmínky na kvalifikaci osob, které ji provádějí. Závěrem a jádrem, jakož i hlavním přínosem celé práce by pak měl být určitý návrh, jakými podmínkami z konkrétních právních úprav jiných uvedených zemí by se Česká republika mohla inspirovat.

Diplomová práce má teoretický charakter. Metoda, která byla užita, je převážně popisná, v některých případech srovnávací, a to zejména v komparační části práce, kde se věnuji rozdílům v právních úpravách jednotlivých vybraných států s cílem nastínit určitá doporučení pro české zákonodárce. Právě v této části diplomové lze očekávat největší problémy, informace mohou být hůře dostupné, zavedená praxe v každém ze států může být zcela odlišná a můžeme narážet na problémy v nestejně terminologii.

1 Mediace jako pojem

Téma této diplomové práce je velmi úzce spjato s pojmem mediace. Proto bude tato kapitola věnována definování tohoto pojmu, jeho charakteristice, krátkému shrnutí historie, základním principům mediace, stručnému průřezu fázemi mediačního procesu a v neposlední řadě nástinu možností využití mediace v praxi.

1.1 Charakteristika mediace

Mediace, pojem odvozený z latinského slova *médium* neboli střed, či *medius* znamenající prostřední, je jednou z metod řešení sporu. Vyjádření definice mediace je poměrně obtížné a v odborné literatuře nalezneme četné množství různých alternativ.

Za všechny uvádím například definici uvedenou v knize *Community Mediation* z roku 1991, kde autoři definují mediaci jako: „*Zásah do konfliktu třetí, neutrální stranou, která pomáhá stranám konfliktu ve vedení nebo řešení jejich sporu.*“ Přičemž dále uvádí, že třetí nezávislá strana je mediátorem neboli prostředníkem, který používá různé techniky na pomoc stranám sporu k dosažení dohody o urovnání jejich konfliktu.¹

Jako další uvádím definici Kathleen M. Scanlon z knihy *Mediators Deskbook* z roku 1999, kde autorka definuje mediaci jako: „...*flexibilní, dobrovolný způsob řešení konfliktů, který využívá třetí neutrální stranu – mediátora k usnadnění jednání a řešení problémů stran...*“²

Za slovenské autory pak Bednařík, který v knize s názvem *Riešenie Konfliktov* uvádí, že: „...*mediace je způsob řešení sporu, kde mediátor jako třetí nezávislá a nezájatá osoba pomáhá stranám identifikovat jejich zájmy, nabádá je, aby hledali společné praktické řešení na body, které způsobily konflikt, a pomáhá jim vyjednat takové řešení, které by vyhovovalo oběma stranám...*“³

Definiční znaky mediace se pak také mohou měnit podle toho, v jaké oblasti vztahů je vykonávána. Definice podle Zákona o mediaci, který upravuje výkon a účinky mediace prováděné zapsanými mediátory v České republice rozumí mediací: „...*řešení konfliktu za účasti jednoho nebo více mediátorů, kteří podporují komunikaci mezi osobami na konfliktu*

¹ DUFFY, Karen G., GROSCH, James W., OLCZAK, Paul. V. *Community mediation. A Handbook for Practitioners and Researchers*. New York: The Guilford Press, 1991, s. 22.

² SCANLON, Kathleen M. *Mediators deskbook*. New York: CPR Institute for Dispute Resolution, 1999, s. 1.

³ BEDNAŘÍK, Aleš. *Riešenie konfliktov. Príručka pre pedagógov a pracovníkov s mládežou*. 1. vydání. Bratislava: Centrum prevencie a riešenia konfliktov, 2001, s. 77.

zúčastněnými tak, aby jim pomohli dosáhnout smírného řešení jejich konfliktu uzavřením mediační dohody...“.⁴ Tento zákon definuje také rodinnou mediaci jako: „...formu mediace, která se zaměřuje na řešení konfliktů vyplývajících z rodinných vztahů...“.⁵

Podle Zákona o Probační a mediační službě, který upravuje výkon mediace v trestním řízení, se mediací rozumí: „...zprostředkování za účelem řešení sporu mezi obviněným a poškozeným a činnost směřující k urovnání konfliktního stavu vykonávaná v souvislosti s trestním řízením...“.⁶

Z většiny výše uvedených definic však vyplývá, že jde o proces, ve kterém třetí, nezainteresovaná osoba, kterou nazýváme mediátor, pomáhá subjektům, kteří se nacházejí v konfliktu, dojít k řešení, které by vyhovovalo oběma stranám. Role třetí, neutrální strany, mediátora, je tedy pouze pomocná, spor nikdy nerozhoduje, také nenařizuje podobu výsledné dohody.⁷ Dále budu v této práci pracovat právě s touto zastřešující definicí.

Předmětem zájmu mediace je řešení interpersonálních konfliktů. Tento typ konfliktů se odehrává mezi jednotlivými lidmi, skupinami lidí nebo mezi jednotlivci a skupinami. Typicky jde například o spory v rodině, sousedské neshody a spory mezi podnikateli. Interpersonální konflikty bývají obvyklou součástí každého mezilidského vztahu, jejich příčinou bývá široká řada témat, na nichž se lidé nemohou shodnout.⁸ Mediace je způsobem zvládnání těchto sporů za pomoci neutrálního odborníka, který je zodpovědný za proces zvládnání sporu, ale nijak neovlivňuje jeho věcný výsledek. Mediace je tedy procesem stran, mediátor pouze jejich průvodcem. Jde o alternativu k soudům či arbitrážím, kdy za strany rozhoduje někdo jiný.

Dohody jsou při mediaci uzavírány zcela svobodně a dobrovolně. Mediátor řídí proces a dohlíží na jeho průběh. Jelikož o věcné podstatě dohody rozhodují pouze strany sporu, jsou tyto dohody stabilnější než řešení, ke kterým došlo jinými postupy. Strany vykazují vysokou míru spokojenosti s procesem i výsledkem, na rozdíl například od soudního řízení, z něhož obvykle jedna strana odchází jako vítěz a druhá jako poražený. Tato věcná nespokojenost z výsledkem má často za následek snahu o změnu či nerespektování rozhodnutí. Mediace je oproti soudnímu řízení rychlejší a má významně nižší náklady.⁹

⁴ § 2 písm. a) Zákona o mediaci

⁵ § 2 písm. b) Zákona o mediaci

⁶ § 2 odst. 2 Zákona o probační a mediační službě

⁷ POTOČKOVÁ, Dana. *Nejlepší je domluvit se*. 1. vydání. Praha: ALFOM, s.r.o., 2013, s. 42.

⁸ DEVITO, Joseph. *Základy mezilidské komunikace*. 6. vydání. Praha: Grada Publishing, s. 224.

⁹ PLAMÍNEK, Jiří. *Mediace: Nejúčinnější lék na konflikty*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing, a.s., s. 56 – 57.

1. 2 Historie mediace

Zapojení třetí strany do sporu, jehož není přímým účastníkem má bohatou tradici téměř ve všech kulturách. Židé, křesťané, hinduisté, islamisté, konfuciáni i řada původních domorodých kultur využívala tradiční konsenzuální metody řešení sporů připomínající mediaci. Například již v biblických časech používala židovská komunita mediaci k řešení občanských i náboženských neshod.¹⁰

Kořeny mediace nalezneme také ve středověku při řešení trestných činů. V Evropě šlo o starou tradici řešení sporů týkajících se viny a trestu a urovnání konfliktního stavu mezi obviněným a poškozeným spojenou s fenoménem smírčích křížů. Toto nově uplatňované právo, které bylo začleňováno do tehdejšího trestního práva již kolem roku 1300, přinášelo změnu v tom, že ne vždy vyžadovalo jako trest smrt pachatele, jak bylo doposud zvykem. Zabývalo se i okolnostmi trestného činu, příčinami jeho spáchání a sledovalo aspekty lidské psychiky. Vrah tedy nemusel být vždy popraven. Za určitých podmínek mohlo dojít k uzavření vzájemné dohody mezi poškozenou stranou a pachatelem. Pachatel byl na místě vraždy také zavázán postavit kříž představující upomínku na tragickou událost a symbol smíření s bohem i pozůstalými.¹¹

Mediace získala svou institucionalizovanou podobu počátkem 20. století ve Spojených státech amerických v souvislosti s dělnickými nepokoji. Zprostředkování dohody mezi zaměstnavatelem a dělníky se ukázalo jako vysoce účinné řešení. Při ministerstvu práce byl zřízen institut Smírčí služby, později přejmenovaný na Federální a smírčí službu.

Další rozvoj nastal v 60. letech 20. století, kdy přetíženost amerických soudů a rostoucí nedůvěra vyústila v soudní reformu, prosazující využívání mediace jako alternativní způsob řešení sporu. Začaly tedy vznikat první mediační centra, pravidla regulující proces mediace, první vzdělávací programy pro mediátory a první etické mediační kodexy.¹²

Dnes má mediace ve Spojených státech amerických dlouholetou tradici a značnou podporu zákonodárců. Je realizována na úrovni federální, státní, univerzitní i obecní. V podstatě lze vymezit dvě oblasti působení mediace. První je mediace podporovaná státem, která je prováděna mediátory z registru mediátorů. Ti musí splňovat požadavky na základě vzdělávacího a akreditačního systému. Druhou oblastí je mediace komunitní v rámci smírčích

¹⁰ CHOLENSKÝ, Robert. *Praktický průvodce mediací podle nové právní úpravy*. 1. vydání. Praha: Linde, 2013, s. 73-74.

¹¹ HOLÁ, Lenka. *Mediace: způsob řešení mezilidských konfliktů*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing, 2003, s. 27 – 28.

¹² POTOČKOVÁ, Dana. *Nejlepší je domluvit se*. 1. vydání. Praha: ALFOM, s.r.o., 2013, s. 17 - 19.

rad, kde působí dobrovolníci z místní oblasti, kteří mají za cíl udržovat klid a bezpečí a proto se snaží spory řešit mediací.¹³

V současnosti se mediace využívá ve Spojených státech amerických v 60-70 % zjevných konfliktů. Uzavřením dohody končí asi dvě třetiny z nich. Podobným vývojem jako ve Spojených státech prošla mediace i v Kanadě. Kromě již zmíněných zemí jsou mediační služby nejvíce rozšířeny ve Francii, Německu a Velké Británii.¹⁴ Právě tyto země, společně se Slovenskem a Rakouskem jsou obsaženy v komparační části této diplomové práce.

1. 3. Základní principy mediace

Znalost základních principů je velmi důležitá pro pochopení celého procesu. Jde o vůdčí myšlenky, na kterých je tento způsob řešení konfliktů vystavěn, a je proto nutné je znát, rozumět jim a mít je na paměti nejen v teorii, například při psaní této diplomové práce, ale hlavně v praxi. V této části práce nastíním nejzákladnější principy mediace a pro lepší pochopení ke každému přiřadím jeho zakotvení v českém Zákonu o mediaci.

Základními principy mediačního procesu jsou zejména dobrovolnost, mlčenlivost a neutralita.¹⁵ Dobrovolnost chápeme jako možnost stran rozhodnout se, zda se mediace vůbec zúčastní, zda v ní setrvají a zda dohodu uzavřou. Jako jistou výjimku z principu dobrovolnosti můžeme chápat možnost předsedy senátu nařídit první jednání s mediátorem v rozsahu 3 hodin a přerušit řízení na nejdéle 3 měsíce vyplývající z dikce § 103 odst. 3. občanského soudního řádu (dále již OSŘ).

Jde však jen o nařízení první informativní schůzky, ne o nařízení účasti v procesu mediace. Pokud by účast na mediaci nebyla dobrovolná, snížily by se vyhlídky na stabilitu dohody. Jako další výjimku z principu dobrovolnosti můžeme vnímat mediační doložky. Jde o ujednání firem, které obsahuje povinnost všech zaměstnanců řešit vzniklé spory nejprve prostřednictvím mediátora, později u soudu až v případě neúspěchu. Mediační doložky sice nejsou soudně vykonatelné, ale nastolený trend podpory využívání alternativních způsobů řešení sporu vybízí soudce k tomu, aby v případě, že strany mediační doložku uzavřely, aby je k setkání s mediátorem odkázali.¹⁶ V obou výše zmíněných případech je setrvání v mediačním procesu a případný souhlas s výslednou dohodou však zcela dobrovolný.

¹³ ŠIŠKOVÁ, Tatjana. *Facilitativní mediace: řešení konfliktu prostřednictvím mediátora*. 1. vydání. Praha: Portál, 2012, s. 22 – 23.

¹⁴ HOLÁ, Lenka. *Mediace v teorii a praxi*. 2. vydání. Praha: Grada Publishing, 2001, s. 18.

¹⁵ POTOČKOVÁ, Dana. *Nejlepší je domluvit se*. 1. vydání. Praha: ALFOM, s.r.o., 3013, s. 56-61.

¹⁶ HRNČIŘÍKOVÁ, Miluše. Vynutitelnost mediačních doložek. *Právní fórum*, roč. 9, č. 12, s. 530.

Zákon o mediaci upravuje princip dobrovolnosti např. v ustanovení § 3 odst. 3, kde stanoví, že za obsah mediační dohody jsou odpovědné pouze strany konfliktu. Dále pak v § 6 odst. 3, který upravuje možnosti ukončení mediace, mezi něž řadí i jednostranné prohlášení jedné ze stran konfliktu, že v mediaci nebude již nadále pokračovat, jakož i společné prohlášení všech stran o tomtéž.

O dobrovolnosti a možnosti mediaci kdykoli v jejím průběhu ukončit, je povinen mediátor účastníky poučit před zahájením mediace. Mediátor je také povinen strany konfliktu poučit o tom, že zahájením mediace není dotčeno právo stran konfliktu domáhat se ochrany svých práv a oprávněných zájmů soudní cestou a že za obsah mediační dohody jsou odpovědné pouze strany konfliktu.¹⁷ Mediaci v trestním řízení lze dle zákona o Probační a mediační službě provádět pouze s výslovným souhlasem obviněného a poškozeného.

Mlčenlivost mediátora jako jeden ze základních principů je upravena v §9 zákona o mediaci. Mediátor je povinen zachovávat mlčenlivost o všech skutečnostech, o nichž se dozvěděl v souvislosti s přípravou a výkonem mediace, a to i v případě, že nedojde k uzavření mediační dohody. Obdobně jsou povinností mlčenlivosti vázány také všechny osoby, které mediátor použil k zajištění přípravy a průběhu mediace.¹⁸

Tato povinnost mlčenlivosti se vztahuje i na informace, zda se mediace bude konat či se již konala, pokud nejde o informace, které jsou v rozporu se zákonem nebo veřejným pořádkem. Mlčenlivosti podléhají i veškeré písemnosti o mediaci, ostatní ústní komunikace v jejím průběhu, dále poznámky mediátora, zápisy stran během mediace a podobně. Strany konfliktu mohou mediátora povinnosti mlčenlivosti zprostit. Lze tak učinit pouze souhlasným prohlášením všech stran konfliktu zúčastněných na mediaci.¹⁹

Záruka mlčenlivosti mediátora a ostatních osob zúčastněných v procesu je důležitá obzvláště proto, že bez ní by bylo obtížné strany motivovat ke sdílení informací, které jsou podstatné pro nalezení přijatelného řešení pro obě strany. Mediace tedy předpokládá jistý stupeň důvěry mezi účastníky.

Konečně, mediátor jako třetí strana může mediovat pouze konflikty, v nichž může zůstat nestranný vůči všem účastníkům a to ve všech fázích procesu.²⁰ Neutralita je v zákoně o mediaci zakotvena v § 5 tak, že mediátor odmítne uzavření smlouvy o provedení mediace, jestliže se zřetelem na jeho poměr k věci, ke stranám konfliktu nebo k jejich zástupcům je tu

¹⁷ Jak vyplývá z § 3 odst. 4. Zákona o mediaci

¹⁸ HOLÁ, Lenka. *Mediace a možnosti využití v praxi*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing, 2013, s. 207.

¹⁹ DOLEŽALOVÁ, Martina a kol. *Zákon o mediaci. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 51 – 53.

důvod o jeho nepodjatosti pochybovat. V tomto případě je mediátor povinen odmítnout uzavřít smlouvu o provedení mediace, neboť jeho nepodjatost je nutným předpokladem pro řádné vedení mediace.

Dále již zmiňované ustanovení upravuje situaci narušení důvěry mezi mediátorem a některou ze stran konfliktu. V tomto případě mediátor může odmítnout uzavření smlouvy o provedení mediace, jde o fakultativní možnost odmítnutí, pokud taková situace nastane ještě před zahájením mediace.²¹ Naopak mediátor již zahájenou mediaci vždy ukončí, pokud vznikne důvod pochybovat o jeho nepodjatosti.²²

1. 4. Fáze mediačního procesu

Mediace jako proces prochází několika fázemi. Podrobný popis těchto fází není předmětem této diplomové práce, přesto ale považuji za důležité, pokud jsme si definovali mediaci jako určitý proces, nastínit jeho průběh alespoň v hrubých rysech.

V první řadě jde o fázi premediační, která zahrnuje vše, co předchází samotnému zahájení mediačního procesu. Jde například o zvolení mediátora, posouzení vhodnosti sporu k mediaci, dohodnutí podmínek mediace a podobně. Cílem této fáze je získat klienty k tomu, aby využili mediaci jako způsob řešení svého konfliktu. Zde je velmi důležité vystupování mediátora, které může ovlivnit rozhodnutí stran, zda k mediaci přistoupí.²³ Další fází je zahájení mediace. Zde se již setkávají všichni účastníci s mediátorem. Ten zahání mediaci úvodním slovem, vysvětlí základní principy a nechá si odsouhlasit pravidla jednání. Navazující fáze je fáze sběru informací, kdy obě strany dostanou prostor k sdělení svého vnímání konfliktní situace. Tato sdělení mají směřovat k mediátorovi.

Mediace je proces neformální na rozdíl například od soudního řízení, proto není nutno své tvrzení podložit důkazy. Úkolem mediátora není nalézat pravdu nebo právo, ale naslouchat a klást otázky tak, aby získal pro všechny zúčastněné co nejvíce faktů potřebných k porozumění všem stranám. Získání dostatečného množství relevantních informací je nezbytným předpokladem úspěšnosti mediace.²⁴

²⁰ HOLÁ, Lenka. *Mediace v teorii a praxi*, 2. vydání. Praha: Grada Publishing, 2001, s. 58.

²¹ DOLEŽALOVÁ, Martina a kol. *Zákon o mediaci. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 28 – 29.

²² Upraveno v § 6 odst. 1. písm. a) *Zákona o mediaci jako jeden z obligatorních případů ukončení mediace*

²³ ŠÍŠKOVÁ, Tatjana. *Facilitativní mediace: řešení konfliktu prostřednictvím mediátora*. 1. vydání. Praha: Portál, 2012, s. 133.

²⁴ HOLÁ, Lenka. *Mediace v teorii a praxi*, 2. vydání. Praha: Grada Publishing, 2001, s. 121.

Ve stěžejní fázi hledání řešení mediátor pomáhá stranám konfliktu nalézt a zhodnotit různé varianty potenciální dohody. Následuje vyjednávání podmínek dohody a závěrečná fáze, tvorba mediační dohody.²⁵ Vytváření a následné sepsání dohody je vyvrcholením procesu mediace. Mediátor dohlíží na to, aby dohoda byla vyvážená, realistická, konkrétní, dosažitelná, časově omezená a měřitelná. Přičemž je podstatné, aby tyto vlastnosti byly vnímány stranami sporu, není nezbytné, aby je stejně vnímal i mediátor.²⁶

1. 5. Oblasti využití mediace

Mediaci lze využít téměř ve všech druzích mezilidských konfliktů²⁷, ne každý je však svou podstatou k mediaci vhodný. Obecně se má za to, že spor není k mediaci vhodný, pokud mezi stranami panuje výrazně nerovné postavení. Existence takové nerovnosti nutí slabší stranu k ústupkům a vytváří se tak nepřiměřené a nestabilní dohody. Dále není mediace vhodná, potažmo ani možná, pokud strany spolu vůbec nejsou schopny otevřeně jednat.

Překážkou bývá i vysoký stupeň nedůvěry v naplnění dohody. Mediaci též není vhodné používat, pokud má jedna strana neústupné požadavky a neprojevuje ochotu spolupracovat. Autoři knihy *Mediace pro právníky* vymezili poměrně značně odlišná kritéria, podle kterých posoudit, zda je spor k mediaci nevhodný. Jedná se například o situaci, kdy je advokátův klient z hlediska práva v silné pozici. Zajímavé je také určité doporučení zvažování zvolení mediace jako způsobu řešení, pokud jsou mezi stranami silné emoce.²⁸ Právě tyto vyhocené kauzy by se dle mého názoru daly vhodným přístupem mediátora zklidnit, soudní řízení málokdy přinese stabilizaci vztahů.

Naopak jako vhodný způsob řešení sporu se mediace jeví, obzvláště když jsou mezi stranami dlouhodobé vztahy, které by bylo vhodné do budoucna zachovat či stabilizovat, například kvůli další obchodní spolupráci. Dále se mediace považuje za vhodnou, pokud účastníci preferují soukromé projednání věci. Významným předpokladem úspěšného provedení mediace je, že mocenské pozice mezi účastníky jsou vyrovnané, nepanuje zde

²⁵ POTOČKOVÁ, Dana. *Nejlepší je domluvit se*. 1. vydání. Praha: ALFOM, s.r.o., 2013, s. 112-113.

²⁶ HOLÁ, Lenka. *Mediace: způsob řešení mezilidských konfliktů*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing, 2003, s. 108 – 109.

²⁷ Konflikty mohou mít povahu sporu, nebo problému. Rozdíl je v tom, že při sporu jedna ze stran hodná situaci řešit prosazováním vlastního řešení a vystupují zde emoce. Problém je charakteristický tím, že jej všechny strany chtějí řešit hledáním objektivně dobrého řešení, emoce zde nehrají roli. Pro účely této diplomové práce však spory a problémy rozlišovat nebudeme.

Více k tomu: PLAMÍNEK, Jiří. *Konflikty a vyjednávání: umění vyhrávat, aniž by někdo prohrál*. 3. vydání. Praha: Grada Publishing, 2012, s. 18 – 19.

²⁸ HARDLY, Samantha, RUNDLE, Olivia. *Mediation or lawyers*. Sydney: CCH Australia, 2010, s. 14 – 15.

výrazná nevyváženost. Také je nutné, aby se strany sporu byly schopny se samy prezentovat, komunikovat a vyjednávat.²⁹

Mezi nejčastější dělení aplikační oblasti mediace patří dělení podle povahy práva na mediaci v civilních sporech a mediaci v trestním řízení. Mediace je v trestním řízení využívána díky zákonu č. 257/2000 Sb. o Probační a mediační službě s účinností od 1. ledna 2001. Tento zákon definuje mediaci jako: „...*mimosoudní zprostředkování za účelem řešení sporu mezi obviněným a poškozeným a činnost směřující k urovnání konfliktního stavu vykonávaná v souvislosti s trestním řízením. Mediaci lze provádět jen s výslovným souhlasem obviněného a poškozeného...*“³⁰

Probační a mediační služba má za cíl vytvářet podmínky k tomu, aby konkrétní věc mohla být projednána v některém ze zvláštních druhů trestního řízení, nebo mohl být uložen a vykonán trest nespojený s trestem odnětí svobody, anebo aby vazba mohla být nahrazena jiným opatřením.³¹

Výkon mediace v oblasti, která není trestně právní upravuje v ČR zákon č. 202/2012 Sb., o mediaci a o změně některých dalších zákonů (dále už jen Zákon o mediaci) Jedná se o spory soukromoprávního charakteru, kde jsou strany v rovnocenném postavení. Oblast civilních sporů dále můžeme z hlediska aplikační oblasti mediaci dělit na rodinnou, obchodní, interetnickou, mediaci v pracovněprávních sporech, komunitní, environmentální a mediaci v politice a diplomacii.³²

Rodinná mediace se zabývá řešením konfliktů vzniklých ve vzájemném soužití členů rodiny například rodičů, dětí a prarodičů. Jde o postup řešení konfliktů v rodinných vztazích za pomoci kvalifikovaného mediátora. Na mediátory působící v oblasti rodinné mediace jsou kladeny jiné nároky pro specifickou jejich činnost. Odlišnosti rodinné mediace spočívají v charakteru vztahů, v jejich soukromé a důvěrné povaze, je tedy zapotřebí zvlášť citlivého přístupu mediátora.

Jako formu řešení rodinných sporů v užším smyslu označujeme Rozvodovou mediaci. Jde o metodu řešení konfliktu v rámci rozvodového řízení. Rozvodová mediace se uplatňuje

²⁹ POTOČKOVÁ, Dana. *Nejlepší je domluvit se*. 1. vydání. Praha: ALFOM, s.r.o., 2013, s. 123 – 124.

³⁰ § 2 odst. 2 Zákona o probační a mediační službě

³¹ VĚTROVEC, Vladislav a kol. *Zákon o mediaci a probaci – komentář*. Praha: EUROLEX BOHEMIA, 2002, s. 12.

³² HOLÁ, Lenka. *Mediace v teorii a praxi*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing, 2001, s. 180.

před rozvodem, při rozvodu i po něm. Kromě problému se samotným rozvodem manželů řeší i finanční a majetkové otázky, jakož i ochranu zájmů nezletilých dětí.³³

Další oblastí aplikace je obchodní mediace. Jejím předmětem jsou obzvláště spory mezi obchodními společnostmi a velkou část tvoří i spory spotřebitelské. Obchodní mediace bývá pro mediátora náročnější v tom, že často klade větší nároky na znalost finančních, právních, daňových a jiných předpisů.

Mediace v pracovněprávních vztazích, nebo také mediace na pracovišti, plní kromě vyřešení konfliktů v oblasti pracovněprávních vztahů a organizace práce i preventivní funkci. K nejčastěji mediovaným konfliktům patří neshody v pracovním kolektivu, nedostatečné finanční ohodnocení, šikana mezi pracovníky i ze strany vedení, neshody v okolnostech ukončení pracovního poměru a podobně.

Interetnická mediace, jak již název napovídá, se zabývá řešením rozporů dvou či více etnických skupin obyvatelstva. Podstatnou náležitostí interetnické mediace je dobrovolná účast všech stran. Spory tohoto charakteru jsou často velmi vyhrocené a účastníci se často uchylují k násilí. Úkolem mediátora je tedy zasáhnout co nejdříve a klidným mírovým zásahem se pokusit stabilizovat situaci.

Komunitní mediací chápeme řešení konfliktů vznikajících vzájemným soužitím obyvatel. Jde o sousedské vztahy (problémy kvůli majetku, hluku, zvířatům), konflikty občanů s institucemi a firmami (školou, obecním úřadem, firmou), generační konflikty v komunitě (rušení nočního klidu). Velmi často řešenou skupinou komunitních konfliktů jsou sousedské spory, které jsou současně specifickou oblastí.³⁴

33 HOLÁ, Lenka a kol. *Rodinná mediace v České republice*. Praha: Leges, 2014, s. 107 – 109.

34 HOLÁ, Lenka. *Mediace v teorii a praxi*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing, 2001, s. 182 – 185.

2 Výkon mediace v České republice

Vykonávat činnost mediátora v České republice je možno několika různými způsoby. V následujících podkapitolách budou tyto způsoby nastíněny, budou rozebrány jejich rozdíly a u každého ze způsobů budou představeny kvalifikační požadavky na osoby, které tuto činnost vykonávají. Kvalifikaci chápeme jako: „...*souhrn schopností vykonávat určitou práci tak, jak ji v konkrétním čase vyžaduje společnost...*“³⁵ U každého ze způsobů je tedy rozebrán zákonný základ, základní pravidla činnosti a určité osobnostní předpoklady pro roli mediátora. Posledně jmenované jsou podrobně představeny v kapitole věnující se požadavkům na zapsané mediátory v ČR, domnívám se ale, že je lze, ač mnohdy pouze teoreticky, vztáhnout na všechny ostatní způsoby výkonu činnosti mediátora.

2.1 Možnosti výkonu mediace v České republice

V České republice je možno vykonávat profesi mediátora jako:

- A) zapsaný mediátor v kontextu Zákona o mediaci
- B) mediátor jako osoba samostatně výdělečně činná na základě živnostenského oprávnění
- C) jako zaměstnanec na základně pracovněprávního vztahu
- D) dobrovolně
- E) provádění mediace v trestním řízení.

Toto rozdělení možností výkonu mediace jsem nikde v literatuře nenašla, přesto jej však přinášíme a jediné toto rozdělení považujeme za kompletní. K tomuto názoru přicházíme právě proto, že jen tento způsob rozdělení možností výkonu mediace v České republice vychází z aktuálně fungující praxe a jiná možnost výkonu mediace v současné době není. Pro úplnost výčtu zařazují i mediaci v trestní oblasti, která ale není předmětem této diplomové práce, proto jí bude věnována pouze podkapitola u výkonu mediace v České republice a u vybraných zemí Evropy se tato diplomová práce bude věnovat pouze mediaci v soukromoprávních sporech.

2.2 Výkon mediace dle Zákona o mediaci

Výkonem mediace na základě Zákona o mediaci jakož i podmínkám na kvalifikaci těchto mediátorů je vzhledem k jeho významu a rozsahu věnována celá 3. kapitola. Pro

³⁵ HOLÁ, Lenka. *Mediace: způsob řešení mezilidských konfliktů*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing, 2003, s. 83.

úplnost práce uvádím, že ke dni 3. 11. 2014 je ve veřejně přístupném seznamu zapsáno 151 mediátorů, přičemž specializaci na rodinnou mediaci získalo doposud 10 mediátorů.³⁶

2. 3 Výkon mediace na základě živnostenského oprávnění

Další z možností výkonu mediace v České republice je výkon na základě živnostenského oprávnění. Na tyto mediátory se nevztahují požadavky uvedené v Zákoně o mediaci, avšak nevztahuje se na ně ani možnost, aby dle OSŘ bylo u nich nařízeno první setkání s mediátorem. Smlouvy o provedení mediace uzavřené těmito mediátory také nestaví promlčecí a prekluzivní doby.

Do účinnosti Zákona o mediaci byla oblast mediace v soukromoprávních věcech v České republice v podstatě neregulována. Ovšem dle jedné ze základních zásad soukromého práva, tedy, co není zákonem zakázáno, je dovoleno, lze dovozovat, že výkon mediace byl sice činností neregulovanou, ale dovolenou. Účinností zákona o mediaci nebyla nijak dotčena možnost vykovávat mediaci jako živnost na základě živnostenského oprávnění.

Dle zákona 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání rozumíme živností soustavnou činnost provozovanou samostatně, vlastním jménem, na vlastní odpovědnost, za čelem dosažení zisku a za podmínek stanovených živnostenským zákonem. Tyto podmínky jsou stanoveny v § 6 tak, že zákon vyžaduje u fyzických osob dosažení věku 18 let, plnou způsobilost k právním úkonům a bezúhonnost, tu si úřad sám ověří v trestním rejstříku.

Výkon mediace je živností volnou. Dle přílohy č. 4 k živnostenskému zákonu, bod 60. *poradenská a konzultační činnost, zpracování odborných studií a posudků*. Uchazeč tuto živnost ohlásí na kterýkoli živnostenský úřad, zaplatí poplatek 1000 Kč a doloží splnění obecných podmínek stanovených živnostenským zákonem.

Z rozhovoru s doktorkou Holou jsem zjistila, že praxe udělování živnostenských oprávnění mediátorům je u nás velmi roztržštěná. V některých regionech bylo možné získat živnostenský list s oprávněním na „řešení konfliktů a mediací“, naopak v jiných regionech mediátoři získali oprávnění na „poradenskou a konzultační činnost“. Pro praxi je toto sice bez významu, je ale zajímavé, že úřady v různých regionech nepostupují jednotně.

U mediátorů činných na základě živnostenského oprávnění není vyžadováno dosažení žádného konkrétního stupně či oboru vzdělání. Co se týká osobnostních předpokladů, odkážu

³⁶ Čerpáno z veřejně přístupného seznamu mediátorů vedeného Ministerstvem spravedlnosti [online]. [cit. 3. listopadu 2014]. Dostupné na <http://mediatori.justice.cz/MediatorPublic/Public/FR003_ZverejneniVybranychUdaju.aspx>

na tomto místě do podkapitoly 3. 4, kde jsou tyto předpoklady podrobně rozebrány. V případě mediátorů činných na základě živnostenského oprávnění jde pouze o předpoklady teoretické, nemají zákonný podklad.

2. 4 Výkon mediace na základě pracovněprávního vztahu

Mediaci lze provádět také jako zaměstnanec v rámci pracovněprávního vztahu. Mediace se takto používá tam, kde je potřeba řešit konflikty v rámci pracovní náplně. Jde například o práci v rodinných poradnách, občanských poradnách a školských a sociálních zařízeních. Potřebnou kvalifikaci k výkonu této činnosti určuje podle svých potřeb sám zaměstnavatel.

V našem regionu je to například Středisko sociální prevence Olomouc, které poskytuje sociální služby, poradenství, pomoc a podporu. Jedna ze služeb je Poradna pro rodinu, kde jsou zaměstnání rodinní poradci a sociální pracovníci.³⁷ Psychologičtí poradci v rámci svého zaměstnání vykonávají i mediaci. Další formou řešení konfliktů v rodině je například manželská terapie, která: „...je formou speciální psychoterapie, která se zaměřuje na manželskou dvojici a její problémy. Jejím cílem je pomoci manželské dvojici zvládnout závažné konflikty a krizové situace, dosáhnout vzájemného souladu a zajistit vzájemné uspokojování potřeb obou partnerů v manželském vztahu...“³⁸

Pracovníci v těchto centrech a poradnách pracují na základě některého z druhů pracovněprávního vztahu. Tyto vztahy se řídí zákonem č. 262/2006 Sb., zákonem práce. Mezi druhy pracovněprávních vztahů řadí tento zákon pracovní poměr a právní vztahy založené dohodami o pracích konaných mimo pracovní poměr. Těmi jsou dohoda o pracovní činnosti a dohoda o provedení práce.

Pracovní poměr se nejčastěji zakládá pracovní smlouvou mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem. Pracovní smlouva, která se sjednává v písemné podobě, musí obsahovat druh práce, místo jeho výkonu a den nástupu do práce. Lze sjednat zkušební dobu, která nesmí být delší než 3 měsíce ode dne vzniku pracovního poměru. V této zkušební době může zaměstnavatel i zaměstnanec kdykoliv zrušit pracovní poměr a to z jakéhokoliv důvodu nebo i bez uvedení důvodu. Pracovní poměr trvá dobu neurčitou, pokud nebyla výslovně sjednána doba jeho trvání. Zákon upravuje podrobně i způsoby skončení pracovního poměru.

³⁷ Více informací na stránkách Střediska sociální prevence Olomouc [online]. [cit. 15. listopadu 2014]. Dostupné na <<http://ssp-ol.cz/socialni-sluzby/poradny-pro-rodinu/>>

³⁸ KRATOCHVÍL, Stanislav. *Manželská a párová terapie*. 1. vydání. Praha: Portál, 2009, s 11.

Dalším druhem pracovněprávních vztahů je dohoda o provedení práce, která je společně s dohodou o pracovní činnosti upravena v části třetí Zákoníku práce. Dohodu o provedení práce lze uzavřít, pokud rozsah práce není větší než 300 hodin v kalendářním roce. Do tohoto rozsahu se započítává i doba práce konaná zaměstnancem pro zaměstnavatele v témže kalendářním roce na základě jiné dohody o provedení práce. V dohodě o provedení práce musí být uvedena doba, na kterou se uzavírá. Spolupráce na základě této dohody může být ukončena kdykoliv a bez udání důvodu.

Dohodu o pracovní činnosti lze uzavřít, i když rozsah práce bude přesahovat v témže kalendářním roce 300 hodin. Na základě dohody o pracovní činnosti není možné vykonávat práci v rozsahu překračujícím v průměru polovinu stanovené týdenní pracovní doby. Tedy při klasickém 40 hodinovém pracovním týdnu nesmí zaměstnanec odpracovat na základě dohody o provedení činnosti více než 20 hodin týdně. Není-li sjednán způsob zrušení dohody o pracovní činnosti, je možné ji zrušit dohodou účastníků ke sjednanému dni. Jednostranně může být zrušena z jakéhokoliv důvodu nebo bez uvedení důvodu s 15denní výpovědní dobou, která začíná dnem, v němž byla výpověď doručena druhému účastníkovi. Obě dohody se uzavírají písemně.

2. 5 Výkon mediace dobrovolníky

V poslední době zaznamenáváme trend profesionalizace mediace. Pojem profesionalizace znamená: „...*povýšení povolání na profesionální úroveň, včetně závazků, které z toho vyplývají pro preferenci služby veřejnosti. Etický kodex a subkultura se vytvářejí zároveň s tím, jak se zdokonalují znalosti a výkon povolání. Celý proces je dlouhodobý...*“³⁹ Tento trend ale nevylučuje uplatnění dobrovolníků v mediaci.⁴⁰

Dobrovolníkem se může stát každý, kdo z dobré vůle, ve svém volném čase a bez nároku na finanční odměnu, vykonává činnost ve prospěch jiných lidí. Od 1. ledna 2003 je účinný Zákon o dobrovolnické službě.⁴¹ Tento zákon upravuje podmínky, za kterých podporuje stát dobrovolnickou službu poskytovanou dle tohoto zákona. Neexistuje ale povinnost dobrovolníků plnit podmínky dle tohoto zákona, pokud nemají zájem být podporováni státem.

³⁹ HAVLOVÁ, Jitka. *Profesní dráha ve 20. století: úvod do sociologie povolání*. 1. vydání Praha: Karolinum, 1996, s. 31.

⁴⁰ HOLÁ, Lenka. *Mediace a možnosti využití v praxi*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing, s. 230.

⁴¹ Zákon č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě

O státní účelovou dotaci pro oblast dobrovolnické služby z rozpočtu Ministerstva vnitra mohou žádat pouze organizace, které jsou držiteli platné akreditace k vysílání dobrovolníků udělené Ministerstvem vnitra podle tohoto zákona. Dotace může poskytnout ministerstvo vnitra a to ke krytí pojistného placeného na základě pojistné smlouvy uzavřené organizací vysílající dobrovolníka k výkonu dobrovolnické služby za podmínek dle tohoto zákona, na část výdajů spojených s evidencí dobrovolníků, s jejich přípravou pro výkon dobrovolnické služby a se zajišťováním výkonu dobrovolnické služby, na pojistného na důchodové pojištění, placeného za dobrovolníka, a to pokud je dlouhodobá dobrovolnická služba vykonávána alespoň v rozsahu překračujícím v průměru 20 hodin v kalendářním týdnu. Dotace se poskytuje vždy na jeden kalendářní rok.⁴²

V Olomouckém kraji působí Občanské sdružení JIKA - Olomoucké dobrovolnické centrum, které je orientováno zejména na sociální a zdravotní oblast. Toto dobrovolnické centrum bylo založeno s cílem realizovat aktivity vedoucích k vytváření pozitivních a funkčních mezilidských vztahů, a to jak v rámci rodiny, tak v širším kontextu občanské společnosti.⁴³

Názory na výkon mediace dobrovolníky se různí, nicméně na základě již zmíněné zásady, co není zákonem zakázáno, je dovoleno, není tedy nijak bráněno osobám takto provádět mediaci nebo se jí účastnit. Kvalifikační požadavky na tyto mediátory jsou také pouze deklaratorní, podmínky výkonu taktéž upraveny nejsou.

Vhodné uplatnění dobrovolníků v mediaci může být například v rámci mediace mediačních programů, zejména komunitního rázu.⁴⁴ Programy, které ve věnují předcházení a řešení konfliktů na komunitní úrovni nacházíme od 60. let 20. století ve Spojených státech amerických i v Evropě pod různými názvy. Jde o neziskové nebo veřejné instituce řízené nezávislou správní radou. Tato mediace bývá realizována dobrovolníky z oblasti, kteří nemusí mít určitý stupeň vzdělání, jejich předností je znalost místní komunity. Takto je zabezpečen přímý přístup veřejnosti k službě.⁴⁵

Osobnostními předpoklady dobrovolníků se ve své bakalářské práci zabývala Hana Janečková. Její práce se sice vztahuje k dobrovolnictví v programu Pět P, který je preventivní

⁴² Dotace na akreditované projekty [online]. [cit. 10. listopadu 2014]. Dostupné na <<http://www.mvcr.cz/clanek/dotace-na-akreditovane-projekty-642310.aspx>>

⁴³ Více informací k Občanskému sdružení Olomouc [online]. [cit. 12. listopadu 2014]. Dostupné na <<http://www.jikadobrovol.cz/>>

⁴⁴ HOLÁ, Lenka. *Mediace a možnosti využití v praxi*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing, s. 230.

⁴⁵ ONDRUŠEK, Dušan, LABÁTH, Vladimír, TORDOVÁ, Zuzana. *Konflikt, zmierovanie, zmierovacie rady*. Bratislava: Partners for Democratic Change Slovakia, 2004, s. 37 – 39.

volnočasový program pro děti postavený na principu dobrovolného vztahu mezi dítětem dospělým dobrovolníkem.⁴⁶ Domnívám se ale, že osobnostní předpoklady dobrovolníků můžeme vztáhnout i obecně. Dobrovolníkem by měl být člověk, který zralý a zodpovědný, který je schopen a ochoten cílevědomě věnovat svůj čas, znalosti a dovednosti dobrovolnické práci. Měl by být dochvilný, tvůrčí, pozitivní, ochotný spolupracovat na daných úkolech a v případě potřeby by měl být schopen samostatné práce.⁴⁷

2. 6 Výkon mediace v trestní oblasti

Výkon mediace v trestním právu je upraven zákonem o Probační a mediační službě, který je účinný od 1. ledna 2001. Tento zákon definuje mediaci jako: „...*mimosoudní zprostředkování za účelem řešení sporu mezi obviněným a poškozeným a činnost směřující k urovnání konfliktního stavu vykonávaná v souvislosti s trestním řízením...*“⁴⁸ Mediaci pak lze provádět jen s výslovným souhlasem obviněného a poškozeného, tedy i tento zákon klade důraz na dobrovolnost procesu.

Hlavním cílem Probační a mediační služby je vytvářet podmínky k tomu, aby konkrétní věc mohla být projednána v některém ze zvláštních druhů trestního řízení, nebo mohl být uložen a vykonán trest nespojený s trestem odnětí svobody, anebo aby vazba mohla být nahrazena jiným opatřením.

Úředník Probační a mediační služby může být jen fyzická osoba, která je bezúhonná, má plnou způsobilost k právním úkonům, dosáhla magisterského vysokoškolského vzdělání ve společenskovědní oblasti a má odbornou zkoušku úředníka Probační a mediační služby. Tuto odbornou zkoušku vykoná po absolvování základního kvalifikačního vzdělání pro úředníky Probační a mediační služby. Součástí kvalifikačního kurzu je teoretická výuka a také praxe na odborných pracovištích doplněná regionálními setkáními a prací u středisek Probační a mediační služby. Kurz je ukončen zkouškou před komisí ministerstva spravedlnosti. Na tento vzdělávací program navazuje systém dalšího vzdělávání obsahující odborné semináře věnované aktuálním tématům.⁴⁹ Úředník by měl mít také dobré komunikační schopnosti a dovednosti, měl by umět předcházet konfliktům, případně je řešit a mít základní znalosti právní problematiky.

⁴⁶ Více na informaci k Programu Pět P [online]. [cit. 12. listopadu 2014]. Dostupné na <<http://www.petp.cz/>>

⁴⁷ JANEČKOVÁ, Hana. *Osobnostní a odborné požadavky na odborníka v Programu Pět P: bakalářská práce*. Olomouc: Univerzita Palackého, Fakulta pedagogická, 2011, 69 s. Vedoucí bakalářské práce Lenka Holá.

⁴⁸ § 2 odst. 2 Zákona o probační a mediační službě

Asistent Probační a mediační služby musí být bezúhonná fyzická osoba starší 21 let, která je způsobilá k právním úkonům a získala středoškolské vzdělání ve společenskovědní oblasti. U asistentů se vyžaduje specializační kurz, který vykonají po nástupu do zaměstnání. Úředníci řeší náročnější odborné úkoly, asistenti provádějí méně složité úkony probační a mediační činnosti podle pokynu úředníka a to včetně administrativně technických prací.⁵⁰

Mediaci lze v trestním řízení vyústit v dohodu o urovnání konfliktu a náhradě škody. Tuto dohodu může státní zástupce nebo soudce zohlednit ve svém rozhodnutí. Například může zastavit trestní stíhání nebo navrhnout či schválit alternativní opatření nebo sankci. Společenské přijetí této možnosti je předpokladem pro prosazení mediace jako jedné z možností řešení trestných činů a jejich následků. Mediace by podle převažujícího názoru veřejnosti měla být využívána u méně závažných forem trestné činnosti, jako jsou například pomluva, výtržnost, vandalismus. Naopak mediace je veřejností odmítána v případě násilných trestných činů, závažných majetkových deliktů, v případě kdy pachatel jedná pod vlivem drog nebo u recidivistů.⁵¹

⁴⁹ HOLÁ, Lenka. *Mediace a možnosti využití v praxi*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing, 2013, s. 44 – 45.

⁵⁰ VĚTROVEC, Vladislav a kol. *Zákon o mediaci a probaci – komentář*. Praha: EUROLEX BOHEMIA, 2002, s. 91 – 94.

⁵¹ ROZUM, J.; KOTULAN, P.; LUPTÁKOVÁ, M. a kol. *Uplatnění mediace v systému trestní justice I*. 1. vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2009, s. 50.

3 Podmínky výkonu a požadavky na kvalifikaci zapsaných mediátorů v České republice

Tato kapitola je věnována samostatně pouze podmínkách výkonu a požadavkům na kvalifikaci mediátorů podle Zákona o mediaci. Samostatnou kapitolu odůvodňuji mimořádným významem a přínosem, který tento zákon má pro mediaci v České republice. Jde o státem garantovanou formu poskytování mediačních služeb, kdy zákonodárce stanovil formou zákona podmínky výkonu mediace a kvalifikační požadavky na zapsané mediátory. Úvodem vysvětlím rozdíly mezi mediátorem a zapsaným mediátorem, důvody, proč se zapsaným mediátorem stát a způsoby, jak tohoto dosáhnout. Dále pak přiblížím průběh zkoušky z mediace, požadavky na vzdělání těchto mediátorů a osobnostní předpoklady potřebné pro výkon této profese.

3. 1 Motivace a podmínky získání kvalifikace zapsaného mediátora

Jak jsem již zmínila v předchozí kapitole, dle § 100 odst. 3 OSŘ může předseda senátu, je-li to účelné a vhodné, nařídit účastníkům řízení první setkání se zapsaným mediátorem v rozsahu 3 hodin a přerušit řízení, nejdéle však na dobu 3 měsíců. Toto se týká pouze zapsaných mediátorů.

Soudem nařízené první setkání se zapsaným mediátorem však ještě není mediací.⁵² Jedním ze základních atributů procesu, jak jsem již zmínila výše, je dobrovolnost, nelze tedy strany donucovat účastnit se samotné mediace. Cílem je pouze seznámit účastníky s pojmem, účelem, průběhem a možnými důsledky. Za toho první setkání má zapsaný mediátor dle vyhlášky⁵³ nárok na odměnu ve výši 400 Kč za hodinu, kterou obvykle hradí obě strany rovným dílem.

Pokud je mediace zahájena smlouvou o provedení mediace dle zákona o mediaci zapsaným mediátorem, od okamžiku uzavření této smlouvy se staví promlčecí a prekluzivní doby a to ohledně práv, které jsou předmětem mediace. Pouze zapsaný mediátor je oprávněn svým podpisem stvrdit mediační dohodu, která byla uzavřena dle zákona o mediaci a předložit ji soudu ke schválení ve smířcím řízení dle ustanovení § 67 OSŘ.

⁵² Mediace je zahájena až uzavřením smlouvy o provedení mediace, jak vyplývá z § 4 odst. 1 Zákona o mediaci

⁵³ Předpis č. 277/2012 Sb. Vyhláška o zkouškách a odměně mediátora

Mediátorem se podle Zákona o mediaci rozumí fyzická osoba, která je zapsaná v seznamu mediátorů. Mediátor je při výkonu činnosti povinen používat označení „zapsaný mediátor“ nebo „zapsaná mediátorka“ a toto označení, ani od nich odvozené tvary slov není oprávněna používat žádná jiná osoba. Seznam je informačním systémem veřejné správy, který spravuje ministerstvo spravedlnosti.

K zápisu do seznamu Ministerstva spravedlnosti je potřeba splnit podmínky vymezené v § 16 Zákona o mediaci. Musí jít o fyzickou osobu způsobilou k právním úkonům, která je bezúhonná. Bezúhonným podle Zákona o mediaci není ten, kdo byl pravomocně odsouzen pro úmyslný trestný čin, nebo nedbalostní trestný čin spáchaný v souvislosti s činností mediátora. Toto uchazeč dokládá výpisem z evidence Rejstříku trestů. Musí jít o osobu, která získala vysokoškolské vzdělání magisterského typu. Konečně, osoba musí složit zkoušku mediátora ne před více než třemi lety a požádat o zápis do seznamu Ministerstva spravedlnosti.

3. 2 Zkouška mediátora a zkouška z rodinné mediace

Zkouška mediátora a zkouška z rodinné mediace jsou termíny, které zavádí a nimiž také pracuje Zákon o mediaci i vyhláška ministerstva vydaná k provedení tohoto zákona. Jak jsem již uvedla, jednou z podmínek zapsání do seznamu Ministerstva spravedlnosti České republiky jako zapsaný mediátor v České republice je úspěšné složení zkoušky. Dle současné právní úpravy lze složit zkoušku dvojího typu. Jde o zkoušku mediátora a o zkoušku z rodinné mediace. Přičemž zkoušku z rodinné mediace lze skládat až v případě úspěšného složení zkoušky mediátora.

Náležitosti zkoušky mediátora a zkoušky z rodinné mediace jakož i náležitosti žádosti o vykonání zkoušky, způsob jmenování zkušebních komisařů a způsob provádění zkoušek upravuje vyhláška ministerstva č. 277/2012 Sb., o zkouškách a odměně mediátora (dále jen „prováděcí vyhláška“).

K žádosti o vykonání zkoušky uchazeč kromě dokladu o zaplacení poplatku⁵⁴ připojí i informaci o dosaženém vzdělání, absolvovaném školení v mediaci a vykonávané praxi v oblasti mediace. Doložení těchto informací má však čistě fakultativní charakter a neposkytnutí těchto údajů by nemělo uchazeče znevýhodňovat či upřednostňovat.⁵⁵

⁵⁴ Poplatek 5 000 Kč, který je vyžadován na základě § 23 odst. 1., toto však neplatí, je-li žadatel advokátem

⁵⁵ DOLEŽALOVÁ, Martina a kol. *Zákon o mediaci. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 241.

Dále uchazeč k žádosti o vykonání zkoušky připojí kopii dokladu o ukončeném vysokoškolském vzdělání v magisterském nebo v navazujícím magisterském studijním programu, nebo potvrzení o studiu na vysoké škole v magisterském nebo navazujícím magisterském studijním programu.⁵⁶ Konečně v případě žádosti o vykonání pouze zkoušky z rodinné mediace připojí uchazeč ověřenou kopii osvědčení o vykonání zkoušky mediátora.

Nicméně u žádosti o vykonání zkoušky z mediace je jedinou povinnou přílohou doklad o zaplacení poplatku. V případě žádosti o vykonání zkoušky z rodinné mediace je to, kromě dokladu o zaplacení poplatku, i ověřená kopie osvědčení o úspěšném vykonání zkoušky mediátora.⁵⁷

Uchazeči budou skládat zkoušku mediátora u ministerstva, pro uchazeče z řad advokátů zajišťuje zkoušky mediátora Česká advokátní komora podle zákona o advokacii.⁵⁸ Tyto zkoušky jsou organizovány od jara roku 2013. Dle prováděcí vyhlášky se zkouška mediátora skládá z písemné a ústní části.

Písemná část zkoušky ověřuje teoretické znalosti a ústní část je zaměřena na praktické dovednosti. Písemná část zkoušky probíhá jako první. Je neveřejná a má podobu testu. Zkušební otázky schvaluje Ministerstvo spravedlnosti České republiky. Podmínkou jejího vykonání je správné zodpovězení alespoň 75 % otázek. Písemná část trvá 120 minut.

Ústní část navazuje na písemnou a je veřejná. Odehrává se formou sehrávky modelové situace, v níž jako strany konfliktu vystupují figuranti. Uchazeč provádí mediaci připravené kauzy a tím prokazuje své dovednosti. Předvedený výkon hodnotí zkušební komise a k jejímu úspěšnému složení je třeba dosáhnout alespoň 75 % z maximálního možného počtu bodů. Doba trvání ústní části zkoušky je také maximálně 120 minut.

Zkušební komise má tři členy, kteří jsou jmenováni i odvoláváni ministrem spravedlnosti. Toto platí pro zkoušky zajišťované Českou advokátní komorou i pro zkoušky zajišťované Ministerstvem spravedlnosti. Předseda zkušební komise, také jmenovaný ministerstvem spravedlnosti, řídí průběh ústní části zkoušky a dohlíží na její odbornou úroveň. Uchazeč má právo před začátkem ústní části zkoušky namítnout podjatost některého z členů zkušební komise.

⁵⁶ Zákon sice stanovuje jako podmínku zápisu do seznamu mediátorů dosažení vysokoškolského vzdělání v magisterském nebo navazujícím magisterském studijním programu v České republice, případně získání obdobného vzdělání v zahraničí, které je Českou republikou uznané. Pro připuštění ke zkoušce mediátora není ukončené vzdělání podmínkou, postačí pouze potvrzení o studiu ve vyžadovaném studijním programu. Jak vyplývá z § 3 odst. 2 písm. c) prováděcí vyhlášky a § 16 odst. 1 písm. c) Zákona o mediaci

⁵⁷ DOLEŽALOVÁ, Martina a kol. *Zákon o mediaci. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 243.

⁵⁸ Dle § 23 odst. 6 Zákona o mediaci

Námítka podjatosti se zasílá písemně Ministerstvu spravedlnosti České republiky a to do 5 pracovních dnů ode dne původního termínu konání ústní části zkoušky. Ministerstvo ji posoudí do 10 pracovních dnů ode dne jejího doručení. Pokud nebyla bezdůvodná a byla podána včas, ústní část se opakuje v novém termínu. V opačném případě je uchazeč ohodnocen stupněm „neúspěš“.

Uchazeč při zkoušce mediátora je ohodnocen jako „úspěš“ v případě, že uspěje v písemné i ústní části zkoušky. Při zkoušce rodinné mediace je uchazeč ohodnocen jako úspěšný v případě, že uspěje v ústní části. Výsledek zkoušky sdělí komise uchazeči bezprostředně po poradě, která proběhne po ústní části zkoušky.⁵⁹

Zkouška z rodinné mediace obsahuje pouze část ústní. Pro tuto část jsou používány modelové situace s tematikou rodinné mediace. Při zkoušce mediátora se za účelem prověření znalostí uchazeče potřebných k výkonu činnosti zjišťují znalosti z oblasti mediace a dalších způsobů mimosoudního řešení sporů a to včetně příslušné právní úpravy, mediačních technik, základních lidských práv a svobod, práva občanského, obchodního, pracovního, rodinného, práva na ochranu spotřebitele, občanského práva procesního a znalosti základů psychologie a sociologie.⁶⁰

Zkouška z rodinné mediace je zkouškou specializační. Lze ji vykonat až po úspěšném složení zkoušky mediátora. Česká právní úprava nezakládá povinnost mediátorů činných v oblasti rodinné mediace vykonat tuto specializační zkoušku, má tedy čistě fakultativní charakter. Tedy osoba, která úspěšně složila zkoušku mediátora, může vykonávat činnost i v oblasti rodinné mediace. Naopak její nesložení nebrání mediátorovi, který úspěšně absolvoval zkoušku mediátora jako zkoušku obecnou v poskytování služeb v oblasti rodinné mediace.⁶¹

Ústní část dle současné praxe vypadá tak, že nejprve je ověřena totožnost uchazeče a poté je poučen o průběhu zkoušky, včetně poučení o možnosti vznést námítku podjatosti. Následně dostane uchazeč písemné zadání základních informací o modelové kauze a maximálně 10 minut na jejich prostudování. V místnosti, kde ústní část zkoušky probíhá je připraven flipchart a psací potřeby. Uchazeč si může upravit prostor podle svých představ, vždy ale musí mít všichni členové komise prostor pro sledování situace.

⁵⁹ PLAMÍNEK, Jiří. *Mediace: Nejúčinnější lék na konflikty*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing, a.s., s. 158 – 159.

⁶⁰ Dle § 2 odst. 2 prováděcí vyhlášky

⁶¹ DOLEŽALOVÁ, Martina a kol. *Zákon o mediaci. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 118 – 199.

Následuje maximálně hodinu trvající sehrávka modelové situace figuranty. Během sehrávky může být přítomna veřejnost, po ukončení je vždy vyzvána k opuštění místnosti. Po skončení sehrávky komise krátce diskutuje s uchazečem o předvedeném výkonu. Během této diskuze si komise připraví otázky k uchazeči, jejichž smyslem je prověřit znalosti a dovednosti, které uchazeč během sehrávky nepředvedl nebo předvést nemohl. Tyto otázky se vztahují k sehrávce a k předvedenému výkonu.

Následně je zase připuštěna veřejnost a uchazeč je dotázán, jak sám hodnotí svůj výkon a jsou mu položeny již připravené otázky, které jsou zaprotokolovány. V průběhu zkoušky je uchazeč dotázán, jaký styl mediace předvedl nebo předvede. Poté komise bez účasti veřejnosti i uchazeče body ohodnotí předvedený výkon. Po sečtení bodů je opět pozván uchazeč i veřejnost a komise sdělí výsledek zkoušky výrokem „úspěš“ nebo „neúspěš“.

Výsledky zkoušek nelze napadnout opravnými prostředky, neboť nejde o správní řízení, ale o osvědčení.⁶² V případě neúspěchu může uchazeč do 30 dní ode dne konání zkoušky požádat Ministerstvo spravedlnosti České republiky o opakování zkoušky z mediace nebo rodinné mediace. Ministerstvo to umožní nejdříve po uplynutí 6 měsíců ode dne konání zkoušky, ve které uchazeč neuspěl.⁶³ V případě neúspěchu u písemné části zkoušky není uchazeč připuštěn k části ústní. V případě neúspěchu v ústní části zkoušky nemusí již uchazeč písemnou část opakovat.⁶⁴

3. 3 Vzdělávání mediátorů

Dle Zákona o mediaci je služba mediátora oprávněna poskytovat pouze osoba zapsaná v seznamu mediátorů vedeného Ministerstvem spravedlnosti ČR. K zajištění odborné způsobilosti a řádného výkonu činnosti mediátora definuje Zákon o mediaci v § 23 odst. 7 a prováděcí vyhláška v § 2 odst. 2 okruh znalostí a dovedností, kterými se uchazeč o zápis do seznamu mediátorů musí prokázat. Mezi základní podmínky zápisu patří mimo jiné i získání vysokoškolského vzdělání v magisterském nebo navazujícím magisterském studijním programu.

V České republice, na rozdíl od jiných států, o nichž bude pojednáno dále, není vyžadováno doložení vzdělání v oblasti mediace u státem akreditované instituce. Zájemci o

⁶² DOLEŽALOVÁ, Martina a kol. *Zákon o mediaci. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 260.

⁶³ PLAMÍNEK, Jiří. *Mediace: Nejúčinnější lék na konflikty*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing, a.s., s. 160 – 161.

⁶⁴ DOLEŽALOVÁ, Martina a kol. *Zákon o mediaci. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 260.

složení zkoušek si tak sami mohou vybrat, jakou formu vzdělávání zvolí, avšak jejich kvalita a odborná úroveň není státem garantována, tudíž může být různá. Dle autorů níže citovaného komentáře k Zákonu o mediace lze do budoucna očekávat, že dojde k zavedení akreditací pro vzdělávací instituce, jakož i k zavedení povinnosti se vzdělávat i po získání oprávnění k provádění mediačních služeb. Například v Rakousku jsou nároky na kvalitu a počet hodin vzdělávání dány již přímo zákonem.⁶⁵ Názory na toto se však různí, dle současných trendů ve vzdělávání dospělých je naopak spíše obsah a podoba vzdělávání ponechávána na identifikaci vlastních vzdělávacích potřeb pracovníka.⁶⁶

V České republice je dostupná příprava na roli mediátora prostřednictvím vzdělávacích kurzů u různých institucí, například u České advokátní komory lze absolvovat základní výcvik v technikách mediace v rozsahu 60 výukových hodin a specializační mediační školení v oblasti rodinné mediace v rozsahu 40 výukových hodin.⁶⁷ Další instituce umožňující vzdělávání v oblasti mediace jsou například Asociace mediátorů ČR, Conflict Management International a Právnická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci.

Osobně jsem v říjnu – listopadu 2013 absolvovala základní mediační výcvik u Conflict Management International v Praze. Časový rozsah byl 60 vyučovacích hodin. Byli jsme poměrně podrobně seznámeni s právní úpravou, teorií konfliktu, s principy intervence třetí strany a fázemi mediačního procesu. Většinu času jsme pak strávili nácvikem v modelových situacích. Nejvíce jsem ocenila vysvětlení způsobů, jak definovat sporné body a opakované zdůrazňování potřeby hledání co nejpodrobnější představy o zájmech stran sporu. Dle mého názoru je však časová dotace velice malá. Vzhledem k tomu, že zhruba třetina času byla strávena studiem právních předpisů, teorií konfliktu a vyjednávání, považuji za nutné absolvovat ještě některý ze způsobů prohlubování mediačních dovedností formou nácviku v simulovaných kauzách.

3. 4 Osobnostní předpoklady mediátorů

Úvodem bych chtěla poznamenat, že jsem dlouho zvažovala umístění této kapitoly, protože osobnostní předpoklady mediátorů lze v určité formě vztáhnout na všechny druhy poskytování mediace. Přesto je však zařazuji do kapitoly věnující se podmínkám výkonu a

⁶⁵ DOLEŽALOVÁ, Martina a kol. *Zákon o mediaci. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 214 – 216.

⁶⁶ Informace z rozhovoru s Lenkou Holou

⁶⁷ Více k vzdělávacím kurzům České advokátní komory [online]. [cit. 8. listopadu 2014]. Dostupné na <<http://www.cak.cz/scripts/detail.php?pgid=103>>

požadavkům na kvalifikaci zapsaných mediátorů v České republice proto, že jde o nejvyšší formu poskytování mediačních služeb garantovanou státem.

Jako v každé profesi, také v řádném výkonu mediace je zapotřebí, kromě splnění kvalifikačních požadavků, disponovat určitými osobnostními předpoklady. Dle doktorky Lenky Holé jsou osobnostní předpoklady pro výkon profese mediátora stejně důležité jako odborné znalosti a dovednosti. Mezi osoby nevhodné pro výkon profese mediátora patří například osoby agresivní, netolerantní, nečestné, neschopné empatie, sebeovládání, netrpělivé, nerozhodné a osoby příliš introvertní.

Osobnostní předpoklady mediátorů jsou dle mého názoru pro výkon profese mediátora stejně důležité nebo důležitější než odborné znalosti a dovednosti. Pracovník pomáhající profese má být: „...*prosociálně orientovaná zralá osobnost, vědoma si svého životního směřování s příznivým a realistickým sebepojetím, osobnost bez neurotických či psychopatických rysů, s předpoklady sebereflexe vlastního rozhodování, jednání i emocí, otevřená podnětům, ochotna se sebevzdělávat i procházet pravidelnými supervizemi. Osobnost vědomá si zavazujícího étosu pomáhající profese a řady norem, jež je při jejím výkonu nutno dodržovat...*“⁶⁸

V roce 1999 vypracoval Institut pro kriminologii a sociální prevenci Praha (IPSK) srovnávací profesiografickou studii, která byl určený pro profesi úředníků Probační a mediační služby. V roce 2002 pak IPSK uskutečnil profesiografickou studii zaměřenou na výběr čekatelů a výběrová kritéria pro práci soudce a státního zástupce. Z těchto dvou studií vychází doktorka Holá a kolektiv při zpracování požadavků na osobnostní předpoklady mediátorů v knize Rodinná mediace v České republice.

Z obou výzkumů pak vybrali charakteristiky, které považují za nejdůležitější pro výkon profese mediátora. Jde o tyto:

1) Morální kvality

Osoby vykonávající mediaci musí dosahovat určitých morálních kvalit. Pojmy morálka a etika jsou často zaměňovány, avšak nejsou identické. V odborné terminologii převažuje aplikace jejich rozdílných významů. Výraz morálka se používá v souvislosti s normativní regulací chování lidí a termín etika označuje filozofickou disciplínu. V běžném jazyku se však tyto pojmy zpravidla nerozlišují.⁶⁹ Projevem a strážcem etiky v určitých

⁶⁸ KRAUS, Blahoslav, POLÁČKOVÁ, Věra a kol. *Člověk – prostředí – výchova*. Brno: Paido, 2001, s. 178.

⁶⁹ REMIŠOVÁ, Anna, TRENČIANSKÁ, Elena. *Etika a morálka: teória a realita. 1. vydání*. Bratislava: Spint 2, 2012, s. 13

procesích je etický kodex. Etický kodex obsahuje základní hodnoty profese, které by měl profesionál dodržovat. Co se týká situace v České republice, zde: „...*neexistuje jednotná profesní organizace, se kterou by se u nás identifikovali všichni mediátoři. Různé profesní organizace mediátorů přijímají (nebo nepřijímají) své vlastní etické kodexy....*“⁷⁰

Evropský kodex chování pro mediátory (European Code of Conduct for Mediators), ze dne 2. 4. 2007 stanovuje řadu zásad, ke kterým se mediátoři mohou dobrovolně zavázat. Kodex zdůrazňuje nezávislost, nestrannost, způsobilost mediátora, způsob jmenování, poskytování informací o způsobu odměňování, možnosti propagace, spravedlnost procesu, důvěrnost a možnost ukončení procesu.

Tento kodex mohou používat mediátoři podílející se na všech druzích mediace v občanských i obchodních věcech. Taktéž se k němu mohou se k němu zavázat i organizace poskytující mediační služby, a to tak, že požádají mediátory pracující pod jejich záštitou, aby tento kodex chování dodržovali. Každá profesní organizace poskytující mediační služby může vypracovat svůj vlastní etický kodex, přizpůsobený individuálním potřebám instituce.

Významnou institucí u nás je Asociace mediátorů ČR, nevládní organizace, která sdružuje profesionální i dobrovolné mediátory i laickou veřejnost, podporující myšlenku mimosoudního způsobu řešení konfliktů a rozvoje mediačních služeb. Byla založena v roce 2000. Svoji činnost zahájila na počátku roku 2001, kdy vytvořila i vlastní etický kodex.⁷¹ Tento kodex obsahuje zásady rozdělené do následujících kapitol:

I. Povinnosti mediátora ke stranám

Zde je zdůrazněna dobrovolnost procesu, odpovědnost stran za výslednou dohodu a povinnost mediátora informovat pravdivě o podmínkách, za nichž je mediace uskutečňována

II. Povinnosti mediátora k procesu mediace

Zde je zakotvena především mediátorova nestrannost, povinnost posoudit vhodnost sporu k řešení mediací, diskrétnost informací sdělených při mediaci, možnost stran odstoupit od mediace v kterékoliv fázi procesu. Mediátora pak může odstoupit, pokud má vážný důvod.

III. Povinnosti mediátora ke kolegům

Mediátor by neměl vědomě vstoupit do žádného sporu, který již mediuje jiný mediátor, bez předchozího souhlasu všech zúčastněných. Během procesu se má mediátor zdržet kritiky kolegů, tyto svoje názory může vyjádřit vhodným způsobem na vhodném místě.

⁷⁰ HOLÁ, Lenka. *Mediace v teorii a praxi*, 1. vydání. Praha: Grada Publishing, 2001, s. 227.

⁷¹ *Etický kodex Asociace mediátorů ČR* [on-line]. [cit. 20. října 2014]. Dostupné na <www.amcr.cz/dokumenty/kodex.pdf>

IV. Povinnosti mediátora k profesi

Kodex nabádá mediátory k průběžnému vzdělávání a k tomu, aby působili jen v té oblasti, pro kterou jsou kvalifikováni zkušeností nebo výcvikem. Mediátor si má být vědom toho, že není posuzován jen jako samostatná osoba, ale i jako reprezentant profesní organizace.

V. Povinnosti mediátora ke společnosti

Mediátor má v procesu dbát na to, aby byly brány v úvahu nejen zájmy stran, ale i celé společnosti.

VI. Řešení stížností

Řešení stížností pro porušení Etického kodexu mediátorů ČR řeší etická komise AMČR. Její etickou komisi jmenuje Rada AMČR.

Sekce ADR při České advokátní komoře upravila zásadní specifika souběhu profese advokáta a zapsaného mediátora. Cílem bylo nastavit pravidla pro souběžné vykonávání těchto činností. Zajímavé je, že připouští stanovení odměny závislé na výsledku mediace, pokud s tím strany souhlasí. V dalších částech upravuje povinnosti před zahájením mediace, nezávislost, nestrannost, průběh, ukončení mediace, důvěrnost informací a podmínky poskytnutí právního názoru mediátorem- advokátem.⁷²

2) Komunikační dovednosti

Mediátorem by měl být člověk, který má komunikační dovednosti. Komunikaci umožňuje systém propojených znaků, které tvoří komunikaci formy verbální, která zahrnuje mluvenou a psanou řeč, neverbální, například mimika, smích nebo pláč a lingvistické znaky jako jsou hlasová intonace – ironické zabarvení hlasu a podobně.⁷³ Mediátorovým hlavním pracovním prostředkem je rozhovor, který vede tak, aby byl efektivní a užitečný pro všechny strany. Mediátorovi jazykové schopnosti by měly zahrnovat širokou slovní zásobu, adekvátnost pojmenování, pohotovost a přesnost vyjádření. Mezi komunikační dovednosti řadíme například aktivní naslouchání, empatické porozumění, umění interpretace a konfrontace, správnou míru výkladu a strukturování rozhovoru.⁷⁴

⁷² *Etický kodex advokáta mediátora – stanovisko sekce pro ADR ČAK* [on-line]. [cit. 20. října 2014]. Dostupné na <<http://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=12910>>

⁷³ NAKONEČNÝ, Milan. *Sociální psychologie*. 2. vydání. Praha: Academia, 2009, s. 288 – 289.

⁷⁴ HOLÁ, Lenka. *Mediace v teorii a praxi*, 2. vydání. Praha: Grada Publishing, 2001, s. 217 – 220.

3) Emoční inteligence

Jedním se základních požadavků na mediátora je porozumění a zvládnání emocí, jako přirozené součásti mediace. S těmi je potřeba pracovat, jinak se mohou projevit v nečekané chvíli a ztížit vyjednávání. Cílem mediátora je negativní emoce, které se zpravidla vyskytují na začátku procesu, zmírnit nebo je změnit na neutrální či pozitivní.⁷⁵ Tímto zklidní situaci, usnadní komunikaci a vytvoří lepší pozici pro konstruktivní rozhovor.

4) Empatie

Schopnost empatie je další ze základních požadavků na osobnostní předpoklady mediátora. Marshall B. Rosenberg, psycholog a mediátor charakterizuje empatii jako: „...*respektující porozumění tomu, co druzí lidé prožívají...*“⁷⁶ Vhodným používáním empatie a správným kladením otázek si mediátor může získat nejenom důvěru, ale i cenné informace o zájmech stran, které pak budou užitečné při vytváření a formování dohody.

5) Pozitivní myšlení

Pozitivní myšlení je jedním z předpokladů úspěchu. Umění najít na situaci světlé stránky a prezentovat je před ostatními je povzbuzující pro okolí. Optimismus pomáhá k motivaci.

6) Vstřícnost a respekt ke klientovi

Mediátor by měl rozhodně respektovat osobní důstojnost stran sporu, překonávat předsudky, nedat na první dojem a nenechat se jím ovládnout, kontrolovat projevy vlastních emocí.

7) Otevřenost

Otevřenost chápeme jako jednu z podmínek vzniku důvěry. Pro mediátora je charakteristické, že má být otevřený vůči názorům, s kterými třeba osobně nesouhlasí a nemá vyjadřovat vlastní hodnocení situace.⁷⁷

Po prostudování výzkumů považují ještě za důležité připojit k výše uvedeným charakteristikám požadavek na jistou stabilitu osobnosti, jeho zralost, stálost jako opak k emoční nestabilitě, vyrovnanosti a snadné rozrušitelnosti. Dále pak soběstačnost, sebekontrolu a sebedůvěru.⁷⁸ Tyto vlastnosti považují za základní a nezbytný předpoklad pro práci s lidmi a jejich emocemi, pro efektivní komunikaci na určité úrovni a pro řešení

⁷⁵ POTOČKOVÁ, Dana. *Nejlepší je domluvit se*. 1. vydání. Praha: ALFOM, s.r.o., 2013, s. 78 – 80.

⁷⁶ ROSENBERG, Marshall B. *Nenásilná komunikace - řeč života*. 1. vydání. Praha: Portál, 2008, s. 125

⁷⁷ HOLÁ, Lenka a kol. *Rodinná mediace v České republice*. Praha: Leges, 2014, s. 215 – 218.

konfliktních situací. Dle mého názoru, pokud chce člověk ve své profesi pomáhat jiným, musí mít sám svůj život a svou osobnost pod kontrolou.

Asociace mediátorů ČR vytvořila Profesní standardy mediátora čímž určila podmínky pro výkon povolání mediátora. Tyto standardy se vztahují na všechny typy mediace s tím, že v některých případech může být jejich uplatnění ovlivněno zákonem nebo typem dohody. Základním cílem je pomoci mediátorům při práci, poskytnutí informací účastníkům mediace a zvyšovat ve veřejnosti důvěru v mediaci. Zdůrazňuje povinnost mediátora dodržovat etický kodex mediátora Asociace mediátorů ČR z května 2003. Zdůrazňuje dobrovolnost procesu i uzavření dohody, nestrannost mediátora, důvěrnost, kvalitu procesu, respekt mezi stranami, možnost ukončení mediace a nepodjatost mediátora. Kodex požaduje od mediátora kvalifikaci a odbornou vybavenost, dále kompetentnost a praxi. Mediátor má také povinnost průběžně pracovat na svém odborném růstu a zvyšování kvality své odborné praxe.⁷⁹

Asociace mediátorů ČR garantuje odbornou úroveň mediátorů, které akreditovala. Akreditace probíhá na základě obhajoby před akreditační komisí. Uchazeč nejprve zašle elektronickou nahrávku z modelového případu mediace, k tomu přiloží písemný rozbor dané kauzy a písemné znění uzavřené mediační dohody, ta je poté zhodnocena nejméně dvěma mediátory oprávněnými k vedení akreditačního řízení a v případě, že uchazeč vyhoví, je pozván k obhajobě. Obhajoba obsahuje diskuzi k videonahrávce a textům a zkoušku z teoretických vědomostí v rozsahu absolvovaného kurzu mediační techniky. Uchazeč také doloží požadované vzdělání v rozsahu minimálně 50 hodin.⁸⁰

⁷⁸ VŮJTĚCH, Jan, HOLAS, Jakub, ZEMAN, Petr. *Profesiogram soudce a státního zástupce: profesiografická studie zaměřená na výběr čekatelů a výběrová kritéria*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2002, s. 171 – 172.

⁷⁹ *Profesní standardy mediátora – podmínky pro výkon povolání* [on-line]. [cit. 20. října 2014]. Dostupné na <<http://www.amcr.cz/dokumenty/profstand.pdf>>

⁸⁰ *Podmínky udělení akreditačního osvědčení Mediátora AMČR* on-line]. [cit. 23. října 2014]. Dostupné na <<http://www.amcr.cz/vzdelavani/>>

4 Výkon mediace ve vybraných zemích Evropy

Jako komparaci k podmínkám výkonu a požadavkům na kvalifikaci mediátorů v ČR jsem vybrala některé země Evropy, u nichž nastíním podmínky výkonu mediace a kvalifikační požadavky na mediátory. Tato část diplomové práce už je věnovaná pouze mediaci v netrestní oblasti.

4.1 Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/52/ES

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/52/ES o některých aspektech mediace v občanských a obchodních věcech (dále už jen směrnice) byla přijata 21. května 2008. Jejím cílem je usnadnit přístup k alternativnímu řešení sporů a tímto podporovat smírné řešení sporů využíváním mediace jako zabezpečení vyváženého vztahu mezi mediací a soudním řízením. Směrnice definuje mediaci jako formální řízení, ve kterém dvě nebo více stran sporu samy dobrovolně usilují o dosažení dohody o vyřešení sporu za pomoci mediátora.

Tato směrnice se vztahuje na přeshraniční spory ve věcech občanských a obchodních s výjimkou sporů týkajících se práv a povinností, o kterých nemohou strany podle rozhodného práva rozhodovat samy. Nevztahuje se zejména na věci daňové, celní, správní ani na odpovědnost státu za jednání a opominutí při výkonu státní moci.

Zavazuje všechny členské státy kromě Dánska. Tato směrnice si klade za cíl odstranění překážek, které brání využívání mediace. I přesto, že se vztahuje pouze na řešení přeshraničních sporů, řada států rozšířila právní úpravu mediace i na spory vnitrostátní. Implementace v členských státech měla proběhnout nejpozději do 21. května 2011.

Česká republika implementovala tuto směrnici zákonem číslo 202/2012 Sb. o mediaci, který nabyl účinnosti od 1. září 2012. Povinnost začlenění se týkala pouze přeshraničních sporů, ale zákonodárce tímto využil příležitosti k upravení mediace i v oblastech vnitrostátních sporů a to především ve věcech občanských, obchodních, pracovních, správních a rodinných sporů. Zákon upravuje pouze výkon a účinky mediace prováděné zapsanými mediátory, tedy mediátory, kteří získali oprávnění k výkonu činnosti u Ministerstva spravedlnosti České republiky.

Do doby přijetí zákona o mediaci byla tato činnost provozována samostatně, vlastním jménem a na vlastní odpovědnost. Měla tedy charakter podnikatelské živnosti volné dle § 6

živnostenského zákona.⁸¹ Kvalifikační požadavky na osobu mediátora tedy nebyly pevně definovány a nebyla tak zaručena odborná způsobilost osoby mediátora.⁸²

Dalším výrazným přínosem směrnice je úprava vykonatelnosti dohod vyplývajících z mediace. Členské státy dle ní musí zajistit, aby všechny strany, nebo alespoň jedna z nich z výslovným souhlasem ostatních, mohly žádat, aby byl obsah písemné dohody vyplývající z mediace učiněn vykonatelným. Členský stát by ale měl mít možnost odmítnout učinit dohodu vykonatelnou v tom případě, že je její obsah v rozporu s právem daného státu, včetně jeho mezinárodního práva soukromého, nebo pokud právo tohoto členského státu neumožňuje vykonatelnost obsahu této konkrétní dohody.⁸³

4. 2 Slovensko

V této komparační části diplomové uvádím jako první podmínky výkonu a požadavky na kvalifikaci mediátorů na Slovensku. Tato země byla a myslím, že vždy bude zemí nám nejbližší a jak jazykově, tak kulturně. Slovenský zákon o mediaci je poměrně rozsáhlý a je již prověřen desetiletou praxí. Proto mediaci na Slovensku bude věnována obsahově nejširší část komparační části diplomové práce. Již zmiňovanou blízkost vysvětluji i tím, že se odborníci velmi často inspirují a sladují jejich činnost a to logicky právě s odborníky se zemí, ke kterým mají nejbližší.

Na Slovensku byl přijat zákon č. 420/2004 Z.z. o mediácii a doplnení niektorých zákonov (dále jen Zákon o mediácii) v rámci realizace projektu realizovaným Ministerstvem spravdnost SR a Spojeným královstvím Velké Británie a Severního Irska. Projekt nesl název „Posilnenie prístupu k justícii na Slovensku“. Zákon upravuje mediaci na Slovensku pouze rámcově, značné množství otázek přenechává až aplikační praxi. Zároveň zákonodárce dává možnost soudu doporučit účastníkům, aby se pokusili o smír mediací.⁸⁴

Zákon o mediácii ze dne 25. června 2004 upravuje výkon mediace, základní principy a účinky mediace. Tento zákon se vztahuje na spory, které vznikají z občanskoprávních a rodinných vztahů, obchodních závazkových vztahů a pracovněprávních vztahů. Vztahuje se i

⁸¹ Zákon č. 455/1991 Sb., živnostenský zákon, ve znění pozdějších předpisů

⁸² POTOČKOVÁ, Dana. *Nejlepší je domluvit se*. 1. vydání. Praha: ALFOM, s.r.o., 2013, s. 28.

⁸³ *Směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2008/52/ES o některých aspektech mediace v občanských a obchodních věcech* [on-line]. [cit. 28. října 2014]. Dostupné na <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:136:0003:0008:cs:PDF>>

⁸⁴ BUDJÁČ, Milan, ŠIMONOVÁ, Katarína, LAZÍKOVÁ, Jarmila. *Zákon o mediácii – komentár*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2014, 243 s. 12.

na přeshraniční spory, které vznikají z obdobných právních vztahů, kromě těch práv a povinností, s nimiž strany nemůžou podle právního řádu, který se týká daného vztahu, nakládat.

Mediátorem může být podle Zákona o mediácii každá fyzická osoba zapsaná v registru mediátorů, na které se osoby zúčastněné na mediaci dohodnou a která s těmito osobami podepíše dohodu o zahájení mediace podle § 14 odst. 1 tohoto zákona.⁸⁵

Výkon činnosti mediátora je podnikáním, které se realizuje na základě jiného než živnostenského oprávnění podle živnostenského zákona.⁸⁶ Oprávněním je osvědčení o zápisu mediátora do registru mediátorů vydaném Ministerstvem spravedlnosti SR, a to na základě žádosti fyzické osoby podle Zákona o mediácii. Tento zákon přímo stanoví, že živností není činnost při výkonu povolání zprostředkovatele, rozhodce kolektivních sporů a mediátorů. Na získání statusu podnikatele musí mediátor provádět reálný výkon mediační činnosti a výkon této činnosti musí být soustavný, mediátor ji musí vykonávat samostatně, vlastním jménem, na vlastní zodpovědnost a za účelem dosažení zisku.⁸⁷

Mediátor je povinný vykonávat činnost nezávisle, nestranně, důsledně a s náležitou odbornou péčí. Je součástí mediace jako zúčastněný pozorovatel, který se aktivně angažuje stejnou měrou ve prospěch všech stran.⁸⁸ Je povinen osoby zúčastněné na mediaci poučit o právech, které mohou být mediací dotčeny a bez zbytečného odkladu je poučit o všech skutečnostech, pro které by mohl být z výkonu mediace vyloučen. Mediátor má tedy ve vztahu ke klientům povinnost poučovací a informační.

Poučovací povinnost spočívá v poskytnutí informací potřebných pro rozhodnutí, zda mediaci vůbec podstoupí či nikoli. Jde zejména o informace o účincích zahájení mediace, mediační dohody, průběhu mediace, jakož i skutečnost, že probíhající mediace nebrání účastníkům obrátit se s daným sporem na soud.

Dále je v zákoně o mediácii zakotvena odpovědnost mediátora za škodu, kterou by mohl svojí činností způsobit. Pokud tedy mediátorem v důsledku svého neodborného postupu zapříčiní osobě zúčastněné na mediaci vznik škody nebo jiné újmy, je za toto zodpovědný a

⁸⁵ Informace dostupné na webu Ministerstva spravedlnosti Slovenské republiky [on-line]. [cit. 29. října 2014]. Dostupné na <<http://www.justice.gov.sk/Stranky/Nase-sluzby/Civilne-pravo/Mediatori/Uvod.aspx>>

⁸⁶ Zákon č. 455/1991 Zb. O živnostenskom podnikaní

⁸⁷ BUDJAČ, Milan, ŠIMONOVÁ, Katarína, LAŽÍKOVÁ, Jarmila. *Zákon o mediácii – komentár*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2014, s. 42 – 43.

⁸⁸ ŠÍŠKOVÁ, Tatjana. *Facilitativní mediace: řešení konfliktu prostřednictvím mediátora*. 1. vydání. Praha: Portál, 2012, s. 37.

poškozená osoba se může domáhat náhrady škody v občanskoprávním řízení podle obecných ustanovení o odpovědnosti za škodu.

Etický kodex Slovenské komory mediátorů v článku 1 zakotvuje povinnost mediátora před začátkem procesu mediace poučit strany o dobrovolnosti jejich účasti, možnosti kdykoli mediaci přerušit nebo ukončit, o skutečnosti, že konečné řešení spočívá ve svobodné vůli zúčastněných stran, splatnosti služeb mediátora dle dohody, úloze mediátora, jeho postavení a o důvěrnosti celého procesu. Forma poučení je nechána na úvaze mediátora, vhodnější je však způsob, který může později prokázat.

Informační povinnost spočívá v bezodkladném informování účastníků mediace o skutečnostech, pro které by mohl být k výkonu mediace vyloučený pro podjatost. Ta může pramenit z jeho vztahu k předmětu sporu nebo jeho účastníku, účastníkům nebo jejich zástupcům. Mediátor musí účastníky informovat o všem, co by u něj mohlo vést k obavě, že jeho postoj nebude nezávislý a nestranný.⁸⁹

Svoboda rozhodování a svoboda vůle stran zúčastněných na mediaci, jakož i proces založený na důvěře je předpokladem k vytvoření dohody. Mediátor se řídí zásadami, které zakotvuje etický kodex tak, aby byla mediace úspěšná a transparentní. Kodex vede mediátora k profesionalitě, nestrannosti a klade důraz na zodpovědnost zúčastněných stran za obsah dohody. Dále se od mediátora očekává neustálé vzdělávání v psychologicko-sociálních schopnostech, komunikačních dovednostech prohlubování právního vzdělávání. Závazkem mediátora z etického kodexu je propagace mediace jako mimosoudního způsobu řešení sporu.⁹⁰

Mediátor má nárok na odměnu za výkon mediace. Ta se určuje na základě dohody mezi mediátorem a osobami zúčastněnými na mediaci, pokud zákon nestanoví jinak. Způsob určení výšky odměny mediátora by však měl být určen tak, aby nebyla ohrožena jeho nezávislost a nestrannost. Není tedy vhodná například odměna závislá na úspěšnosti uzavření dohody. Obvyklý způsob určení je hodinová sazba nebo v procentech z hodnoty sporu, pokud jde vyčíslit.

V případě, že se mediace poskytuje takovým účastníkům sporu, kteří jsou v důsledku materiální nouze odkázáni na právní pomoc ve smyslu zákona o poskytování právní pomoci⁹¹

⁸⁹ BUDJAČ, Milan, ŠIMONOVÁ, Katarína, LAZÍKOVÁ, Jarmila. *Zákon o mediácii – komentár*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2014, s. 43 – 46.

⁹⁰ KOVÁČ, Ernest. Etický kódex mediátora. In MICHANČOVÁ, Slávka, DOLANSKÁ, Renáta. (ed.). *Súčastnosť a perspektívy probácie a mediácie*. Prešov: Prešovská univerzita v Prešově, 2010, s. 128 – 130.

⁹¹ Zákon č. 327/2005 Z. z. o poskytování právní pomoci osobám v materiální nouzi

Odměna mediátora určeného Centrem právní pomoci se určuje podle toho, zda je mediátor zaměstnancem Centra právní pomoci. Pokud ano, odměna mu nenáleží. Pokud zaměstnancem centra není, odměna je určena podle vyhlášky Ministerstva spravedlnosti.⁹² Podmínky výkonu mediace osobám v materiální nouzi stanoví zvláštní zákon jako *lex specialis*, kterým je zákon č. 327/2005 Z. z. o poskytování právní pomoci.⁹³

Mlčenlivost je v Zákoně o mediácii zakotvena v § 5 tak, že mediátor, osoby zúčastněné na mediaci a jiné fyzické osoby přizvané mediátorem nebo osobou zúčastněnou na mediaci k mediaci jsou povinné, pokud se strany nedohodnou jinak, zachovávat mlčenlivost o všech skutečnostech, které se dozvěděli v souvislosti s mediací. Mediátor je rovněž povinností vázán jak ve vztahu ke třetím osobám, tak k osobám zúčastněným na mediaci navzájem.

Mediátor je povinný zachovávat mlčenlivost o všech skutečnostech, které se během procesu dozvěděl, je nerozhodné, zda šlo o písemný nebo ústní kontakt. Předmětem povinnosti mlčenlivosti je i to, jaké úkony již mediátor uskutečnil, o čem se zúčastněnými osobami jednal, jaké listiny mu byly předloženy a jaký byl jejich obsah a i to, jaké osoby byly k mediaci přizvány a co uvedly. Povinnost mlčenlivosti se ale nevztahuje na informace, které byly známy již před začátkem mediace a to i když mají důvěrný charakter.

Ministerstvo spravedlnosti Slovenské republiky vede seznam mediátorů, seznam mediačních center a seznam vzdělávacích institucí. Toho, kdo je způsobilý k právním úkonům v plném rozsahu, má ukončené vysokoškolské vzdělání magisterského typu, je bezúhonný a má osvědčení o úspěšném absolvování odborné přípravy mediátora, zapíše ministerstvo do registru mediátorů. Pokud žadatel splní všechny výše uvedené požadavky, ministerstvo vydá fyzické osobě písemné osvědčení o zápisu.

Z důvodové zprávy k Zákonu o mediácii vyplývá, že je kladen důraz spíše na osobnostní předpoklady a získané zkušenosti, proto se nevyžaduje, aby byl mediátor osobou s právnickým vzděláním. Vyžaduje se však absolvování odborné přípravy, tedy vzdělávacího procesu, který má za cíl připravit budoucího mediátora k tomu, aby byl schopen řešit různé situace a měl znalost právních předpisů z oblasti mediace, což má vést ke zvýšení úspěšnosti při řešení sporů.

⁹² Vyhláška Ministerstva spravedlnosti SR č. 377/2005 Z. z. o odměně mediátora za výkon mediace v souvislosti s poskytováním právní pomoci osobám v materiální nouzi.

⁹³ BUDJÁČ, Milan, ŠIMONOVÁ, Katarína, LAZÍKOVÁ, Jarmila. *Zákon o mediácii – komentár*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2014, s. 46 – 47.

Odborná příprava trvá sto hodin, jejím cílem je získání kvalifikačních předpokladů pro výkon činnosti. Je zaměřená na orientaci v právních předpisech, mezilidské komunikaci, teorii konfliktů, psychologické aspekty řešení konfliktů a orientaci v pravidlech chování mediátora. Odborná příprava končí odbornou zkouškou.

Účastník odborné přípravy mediátora může v případě neúspěšného absolvování zkoušky zkoušku opakovat bez toho, aby odbornou přípravu musel vykonat znovu. Toto opakování je možné jen jednou, pokud účastník neuspěje, musí odbornou přípravu mediátora absolvovat znovu nebo může požádat o přezkoušení ministerstvo. V případě, že nebude úspěšný ani po přezkoušení, může žádat o vykonání zkoušky až po opakovaném absolvování přípravy. Zákon nepředepisuje jako formou má vzdělávací instituce zkoušku provést.⁹⁴

Odbornou přípravu, zkoušku mediátora a přezkoušení může provádět pouze akreditované instituce. Zákon upravuje poměrně podrobně i další vzdělávání mediátorů, které má probíhat alespoň ve formě jednoho odborného semináře za dva roky. Za účast na tomto semináři obdrží mediátor osvědčení, které následně předkládá ministerstvu. Pokud se mediátor nezúčastní alespoň dvou odborných seminářů v průběhu pěti let, může ministerstvo nařídit jeho přezkoušení.

Závěrem musím poznamenat, že z rozhovoru s doktorkou Holou jsem zjistila, že v současné době se na Slovensku připravuje zcela nový zákon o mediaci. Informace o průběhu jeho přijímání jsou velmi těžko dostupné, dokonce i mezi slovenskými odborníky. Současná situace vzdělávání i zkoušení mediátorů akreditovanými institucemi není vyhovující, kurzy mají různou úroveň. Dokonce existují i takové, kde odborná příprava probíhá přes internet, což je alarmující fakt. V takové situaci dle mého názoru nemůže být zaručena náležitá odborná úroveň mediátorů a změna zavedeného systému je rozhodně potřebná.

4.3 Rakousko

Mediace je v Rakousku nejrozšířenější v občanskoprávních věcech, zejména rodině právní povahy. Mediáci lze provozovat v podstatě dvojím způsobem. První je napojený na soudní systém, zákonodárce vytváří určitý zákonný rámec a zastřešuje činnost státem registrovaných mediátorů. Druhý způsob nemá návaznost na soudní systém, není státem

⁹⁴ BUDJAČ, Milan, ŠIMONOVÁ, Katarína, LAZÍKOVÁ, Jarmila. *Zákon o mediácii – komentár*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2014, s. 119.

regulovaný a kvalifikační požadavky na tyto mediátory také nejsou stanoveny.⁹⁵ Na výkon činnosti těmito mediátory se nevztahuje zákonná povinnost mlčenlivosti a tyto mediace nestaví běh promlčecích a prekluzivních lhůt.

Tento způsob jistého rozdělení výkonu mediace je velmi podobný tomu, který funguje u nás od účinnosti Zákona o mediaci. Neregistrovaným mediátorům není nijak bráněno v provozování mediace, avšak výkon jejich činnosti je ochuzen o určité výhody, například si musejí klienty zajišťovat zcela sami.

Mediátoři poskytující mediaci v občanskoprávních sporech v návaznosti na soudní systém musejí být registrovaní Ministerstvem spravedlnosti, které vede seznam registrovaných mediátorů. Tedy mediaci, na kterou byli účastníci sporu odkázáni soudem a s jejich souhlasem, může provádět pouze mediátor registrovaný podle zákona.

Zákonná úprava mediace je upravena federálním zákonem o mediaci v občanskoprávních věcech, zákonem č. 29/2003 Zivilrechts- Mediations- Gesetz (dále už jen ZivMediatG)⁹⁶, který nabyl účinnosti dne 1. 1. 2004 a nařízením ministerstva spravedlnosti o školení registrovaných mediátorů.⁹⁷ Tento zákon zavedl mediační systém pro občanskoprávní spory, který je napojen na soudní systém. Tato provázanost spočívá v tom, že v Rakousku mají soudy pravomoc odkázat případ se souhlasem stran na mediaci.⁹⁸ Strany si pak zvolí mediátora ze seznamu Federálního Ministerstva Spravedlnosti.⁹⁹

Tento zákon obsahuje jen základní regulaci mediace. Vymezuje pojem mediace, upravuje organizaci a činnost Poradního výboru pro mediaci na Federálním ministerstvu spravedlnosti, vedení seznamu mediátorů podmínky pro zápis do seznamu mediátorů, požadavky na profesní kvalifikaci, registrační řízení a vyškrtnutí ze seznamu, dále pak práva a povinnosti registrovaných mediátorů a vedení seznamu vzdělávacích institucí a kurzů.

ZivMediatG, stejně jako obdobné zákony v České republice, na Slovensku a v Německu zdůrazňuje mediátorovu nestrannost. Mediátoři ale ze zákona nesmí být předvoláni jako svědci v případných následujících soudních řízeních. Mediátoři jsou vázáni zákonnou povinností mlčenlivosti, pokud ji poruší, mohou čelit trestnímu stíhání podle trestního práva.

⁹⁵ Jedná se o období mediace, která v České republice probíhá na základě živnostenského oprávnění, tedy mimo režim zákona o mediaci

⁹⁶ *Zivilrechts-Mediations-Gesetz– ZivMediatG, BGBl. I, Nr. 29/2003* [on-line]. [cit. 5. listopadu 2014]. Dostupné na <<https://www.risbka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=20002753>>

⁹⁷ HOLÁ, Lenka. *Mediace a možnosti využití v praxi*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing, 2013, s. 50.

⁹⁸ V ČR může soud nařídit první setkání s mediátorem i bez souhlasu stran.

⁹⁹ *Analýza zahraničních modelů mediace pro více než 20 států světa - Rakousko* [on-line]. [cit. 5. listopadu 2014]. Dostupné na <<http://www.amcr.cz/realizovane-projekty/>>

Dále klade zákon důraz na dobrovolnost procesu a možnosti jeho ukončení kdykoli v průběhu procesu. Mediace prováděné registrovanými mediátory přerušují běh promlčecích a jiných lhůt.¹⁰⁰ Mediátor má také ze zákona povinnost informovat účastníky o povaze a důsledcích mediace. Právní zastoupení při mediaci není povinné, ale strany mohou být zastoupeny advokátem.

Ministerstvo spravedlnosti vede kromě seznamu mediátorů i seznam vzdělávacích institucí a vzdělávacích kurzů.¹⁰¹ Seznam registrovaných mediátorů se vede od 1. května 2004 a je spravován zvláštním oddělením Poradního sboru.¹⁰² Do tohoto seznamu může být zapsána pouze osoba starší 28 let, která je důvěryhodná a splňuje odbornou kvalifikaci. Zákon také požaduje povinné pojištění mediátorů ve výši nejméně 400 000 Euro pro jednu pojistnou událost. Při splnění stanovených podmínek jsou mediátoři zařazeni do registru na dobu 5 let. Toto ustanovení by mohlo být inspirativní pro Českou republiku, kde český zákon o mediaci dobu zápisu do seznamu nijak neomezuje. Nejdříve jeden rok a nejpozději tři měsíce před uplynutím pětileté lhůty může mediátor požádat o prodloužení registrace na dobu deseti let. Podmínkou pro prodloužení mediace je splnění požadavků na doložení kontinuálního vzdělávání.

Za kvalifikovanou se považuje osoba, která je vyškolená v mediaci registrovaným vzdělávacím zařízením. Seznam takto registrovaných zařízení vede Ministerstvo spravedlnosti, které má zároveň povinnost vést seznam uznaných výcvikových zařízení a kurzů. Kandidát musí absolvovat kurz seznamu uznaných výcvikových kurzů. Kdo neprošel tímto kurzem, ale má požadovanou úroveň znalostí a zkušeností, může být přesto zařazen do seznamu a to na základě doporučení Poradního sboru. Poradní sbor provede s kandidátem pohovor a může dát odborné doporučení Ministerstvu spravedlnosti, které učiní rozhodnutí na základě tohoto doporučení.

Uznaný výcvikový kurz se skládá z nejméně 200 hodin teorie a dalších praktických cvičení. Teoretická část zahrnuje: úvod do historie mediace, přehled o jejím vývoji, nástin postupů, metod a fází mediace, základy komunikace, techniky vyjednávání, analýzu konfliktů, aplikační oblasti mediace, teorii osobnosti, postavení mediátora, etické problémy při mediaci,

¹⁰⁰ *Mediace v členských státech – Rakousko* [on-line]. [cit. 5. listopadu 2014]. Dostupné na <https://e-justice.europa.eu/content_mediation_in_member_states-64-at-cs.do?member=1>

¹⁰¹ Tyto seznamy jsou dostupné [on-line]. [cit. 5. listopadu 2014]. Dostupné na <<http://www.mediatorenliste.justiz.gv.at/mediatoren/mediatorenliste.nsf/docs/home>>

¹⁰² STEINBERGEROVÁ, Dorota, STANISLAV, Antonín. Nová právní úprava mediace na území České republiky v kontextu právní úpravy mediace ve Spolkové republice Německo a Rakouské republice. *Právní rozhledy*, 2013, č. 6, s. 208.

základy práva a to zejména práva občanského a právních předpisů spojených s mediací. Praktická část se skládá z mediačních praktik pomocí hraní rolí a následné sebereflexe, peer skupinové práce, řešení případů a účast na praxi pod dohledem zkušených mediátorů.¹⁰³ Mediátor má dále povinnost absolvovat nejméně 50 hodin vzdělávání během pěti let, což musí každých pět let dokládat ministerstvu spravedlnosti.

Vzdělávací centra a kurzy pro mediátora mají povinnost ročně podávat zprávu ministerstvu spravedlnosti o realizovaných vzdělávacích aktivitách a jejich úspěchu. Ministerstvo může odebrat akreditaci, pokud vzdělávací centrum přestane splňovat podmínky pro akreditaci, pokud nedosahuje vzdělávacích účelů, pokud vydalo zprávu, která obsahuje nesrovnalosti a pokud i přes upozornění neplní povinnost podávat zprávu středisku.

Zastřešujícím orgánem pro mediaci v Rakousku je Federální ministerstvo spravedlnosti. Při něm byl zákonem zřízen Poradní sbor pro mediaci. Tento sbor se skládá z členů a náhradníků, které jmenuje ministr spravedlnosti na funkční období pěti let. Úkolem Poradního sboru pro mediaci je dle § 5 ZivMediatG zabývat se otázkami, které mu předloží federální ministr spravedlnosti, podílet se s ministrem při vydávání nařízení, které podrobněji upravují požadavky na vzdělání mediátora, dále pak podílet se na akreditaci vzdělávacích zařízení a kurzů pro mediátora a plnit některé funkce při procesu registrace mediátora do seznamu mediátorů.¹⁰⁴

4. 4 Německo

V Německu se vláda alternativním řešením sporů příliš nezabývá, protože zde není problém s přetíženým soudnictvím. Přesto však lze mediaci využívat vždy, když k řešení sporu nebo úpravě jiných záležitostí není nutná na soudní cestu na základě příslušné zákonné úpravy. Pro Německo je typická federálním systémem práva. Federální úprava zmocnila spolkové země k zavedení systému povinné mediace s napojením na soudní soustavu a vedle toho také zavedla možnost dobrovolné mediace napojené na soudní systém na základě § 278 občanského soudního řádu. Nezávisle na těchto dvou systémech existuje ještě mediace, která

¹⁰³ § 29 ZivMediatG

¹⁰⁴ *Analýza zahraničních modelů mediace pro více než 20 států světa - Rakousko* [on-line]. [cit. 5. listopadu 2014]. Dostupné na <<http://www.amcr.cz/realizovane-projekty/>>

závisí pouze na vůli stran a tato není žádným způsobem napojena na soudní systém.¹⁰⁵ Dále se budeme zabývat už jen mediací provázanou se soudním systémem.

V lednu roku 2000 byl v Německu vydán federální zákon Einführungsgesetz zur Zivilprozessordnung (dále už jen EGZPO), jehož §15a zmocňuje všechny spolkové země k tomu, aby legislativně upravily povinnou mediaci pro případy, které splňují stanovená kritéria. Pokud je takové právní úprava v dané spolkové zemi zavedena, musí všechny relevantní případy podstoupit mediaci a až po ní může být zahájeno klasické formální soudní řízení. Tento federální zákon zmocňuje spolkové státy k zavedení povinné mediace, neukládá jim ale povinnost, aby tak učinili. Konkrétní procedurální aspekty byly ponechány jurisdikci samotných spolkových zemí. Ustanovení §15a EGZPO nebylo odbornou právníkou veřejností přijato příliš pozitivně a advokáti se spíše snaží povinné mediaci vyhnout a proto toto ustanovení není příliš využíváno.¹⁰⁶

Dále existuje dobrovolná na soud napojená mediace (dle odstavce 278 občanského soudního řádu). Toto ustanovení je všeobecným ustanovením pro soudní smír a pro dobrovolné odkazování případů k mediaci. Ukládá soudu povinnost zvážit ve všech stádiích soudního procesu, zda je možné dosáhnout smírného řešení sporu. Pokud obě strany souhlasí s mediací, musí se jí osobně zúčastnit. Pokud se strany nedostaví na mediaci, soudní řízení může být přerušeno. Mediace je v takových případech poskytována pověřenými soudci nebo může být za výjimečných okolností odkázána k mimosoudním mediátorům.¹⁰⁷

Dne 26. července 2012 vstoupil v platnost zákon o mediaci, (§ 1 zákona na podporu mediace a jiných postupů k mimosoudnímu řešení sporů ze dne 21. července 2012, BGBl. I s. 1577).¹⁰⁸ Tímto zákonem byla zároveň i provedena evropské směrnice o mediaci. Také v Německu překračuje tamější zákon o mediaci požadavky této směrnice a platí tak pro všechny druhy mediace prováděné v Německu bez ohledu na bydliště stran a povahu sporu. Zákon stanoví pouze základní mantinely procesu s ohledem na volnost mediátora při jeho vedení.¹⁰⁹

¹⁰⁵ STEINBERGEROVÁ, Dorota, STANISLAV, Antonín. Nová právní úprava mediace na území České republiky v kontextu právní úpravy mediace ve Spolkové republice Německo a Rakouské republice. *Právní rozhledy*, 2013, č. 6, s. 204.

¹⁰⁶ Tamtéž, s. 204 – 205.

¹⁰⁷ *Analýza zahraničních modelů mediace pro více než 20 států světa - Německo* [on-line]. [cit. 5. listopadu 2014]. Dostupné na <<http://www.amcr.cz/realizovane-projekty/>>

¹⁰⁸ Mediationsgesetz BGBl. I s. 1577 [on-line]. [cit. 5. listopadu 2014]. Dostupné na <<http://www.gesetze-im-internet.de/mediationsg/BJNR157710012.html>>

¹⁰⁹ *Mediace v členských státech – Německo* [on-line]. [cit. 5. listopadu 2014]. Dostupné na <https://e-justice.europa.eu/content_mediation_in_member_states-64-de-cs.do?member=1>

Tento zákon má pouze 9 paragrafů, definuje pojem mediace, roli mediátora a jeho povinnosti, zakotvuje informační povinnost mediátora a důvěrnost procesu, upravuje pravidla pro školení mediátorů a jejich finanční podporu. Zákon stanoví povinnost Spolkové vlády pět let po vstupu tohoto zákona v platnost, tedy do 26. července 2017 podat spolkovému sněmu zprávu o jeho dopadech a situaci vzdělávání a odborné přípravy mediátorů. Toto ustanovení mi připadá velice inspirativní, poskytuje jistou revizi nově zavedených pravidel a reflexi jejich účinků. Tímto by se Česká republika rozhodně mohla inspirovat a podobnou kontrolu efektivity českého Zákona o mediaci zavést.

Mediace je dle tohoto německého zákona strukturovaným postupem, během kterého strany s pomocí jednoho nebo několika mediátorů dobrovolně a na vlastní odpovědnost usilují o vyřešení sporu dohodou. Mediátoři jsou pak nezávislé a neutrální osoby bez rozhodovací pravomoci, které stranám během mediace asistují. Zákonem je pak upravena nezávislost a neutralita mediátorů jakož i povinnost zachovávat mlčenlivost jak pro mediátory, tak pro jejich pomocníky. Zakotvena je také možnost stran proces kdykoli ukončit.

Co se týká nároků na kvalifikaci, německý zákon o mediaci nestanovuje žádné konkrétní požadavky na profesi mediátora. Je proto v kompetenci států, aby si upravily kvalifikační požadavky na osobu mediátora. Například v Bavorsku a Baden-Württembergsku je mediace poskytována přednostně právníky a notáři, v Severním Vestfálsku je výkon mediace přístupný každému, každému, kdo splní předepsané požadavky. Obecně v Německu mediaci vykonávají převážně advokáti. V roce 1997 byla mediace oficiálně uznána za jednu z činností, kterou vykonává právnícká profese. Při poskytování mediačních služeb, jsou právníci vázáni etickým kodexem, ten stanoví, že se právníci mohou označovat za mediátory, pokud mohou prokázat, že prošli školením v mediačním procesu.¹¹⁰

Dle zákona o mediaci mediátor musí na vlastní odpovědnost a na základě vhodného školení a vhodné odborné přípravy zajistit, aby měl požadované znalosti a zkušenosti k tomu, aby mohl stranám během mediace poskytovat odborné vedení. Zákon stanoví, že toto školení by mělo zejména obsahovat základy mediace, vyjednávací a komunikační techniky, teorii konfliktu, znalost zákona o mediaci a roli státu v oblasti mediace a praktická cvičení zahrnující hraní rolí a dohled.

¹¹⁰ *Analýza zahraničních modelů mediace pro více než 20 států světa - Německo* [on-line]. [cit. 5. listopadu 2014]. Dostupné na <<http://www.amcr.cz/realizovane-projekty/>>

Ministerstvo spravedlnosti může stanovit formu vyhlášky další požadavky na vzdělání a odbornou přípravu. Ten, kdo úspěšně absolvuje vzdělání, které bude odpovídat požadavkům této vyhlášky, jež bude teprve vydána, se poté smí nazývat certifikovaným mediátorem. Formální postup se neplánuje. Vzdělávání mediátorů zajišťují sdružení, asociace, univerzity, podniky a jednotlivci.

K nejdůležitějším organizacím poskytujícím v Německu mediační služby patří Spolková asociace rodinné mediace, Spolková asociace mediace, Spolková asociace pro mediaci ve světě obchodu a práce a Asociace německých advokátů.¹¹¹

4. 5 Francie

Ve Francii lze k mediaci přistoupit vždy a ve všech oblastech práva, pokud tím nejsou porušeny základní pravidla veřejného pořádku. Neexistuje tu však ústřední ani vládní orgán nesoucí odpovědnost za právní úpravu profese mediátora. Nejvíce je mediace využívána v rodinných sporech.

Mediace jako dobrovolný proces může proběhnout pouze po předchozí dohodě stran. Za podmínek článku 131 – 1 občanského soudního řádu však případě, kdy byla podána žaloba u soudu, může soudce určit, ale jen na základě souhlasu stran, třetí osobu, která strany vyslechne a porovná jejich názory ve snaze pomoci najít řešení sporu. Soudce po projednání se stranami jmenuje mediátora a určí dobu trvání mediace. Tato lhůta nesmí překročit tři měsíce, přičemž může být jednou obnovena. Celý proces mediace probíhá pod soudním dohledem. Jde tedy o mediaci s napojením na soudní systém, ta ale musí proběhnout se souhlasem stran. Dále dle občanského zákoníku může ve věcech, kdy soud rozhoduje o výkonu rodičovské zodpovědnost nebo o předběžných opatřeních ve věci rozvodu, soud nařídit stranám účastnit se setkání o otázkách mediace. Toto setkání je ve Francii bezplatné.¹¹²

Evropská směrnice byla provedena nařízením č. 2011-1540 ze dne 16. listopadu 2011. Toto nařízení tak novelizovalo zákon č. 95 – 125, upravující organizaci soudů a občanské, trestní a správní řízení.¹¹³ I ve Francii zákonodárce překračuje rámec směrnice a vztahuje

¹¹¹ *Mediace v členských státech – Německo* [on-line]. [cit. 5. listopadu 2014]. Dostupné na <https://e-justice.europa.eu/content_mediation_in_member_states-64-de-cs.do?member=1>

¹¹² *Mediace v členských státech – Francie* [on-line]. [cit. 5. listopadu 2014]. Dostupné na <https://e-justice.europa.eu/content_mediation_in_member_states-64-fr-cs.do?member=1>

¹¹³ Zákon č 95-125 ze dne 8. února 1995 o organizaci soudů a civilní, trestní a správní řízení [on-line]. [cit. 5. listopadu 2014]. Dostupné na <<http://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORFTEXT000000350926&fastPos=2&fastReqId=673612086&categorieLien=cid&oldAction=rechTexte>>

právní úpravu i na vnitrostátní spory, kromě sporů souvisejících s pracovní smlouvou, které spadají do oblasti správního práva.

Mediaci pak tento zákon chápe a ve své první části definuje jako strukturalizovaný proces, ve kterém se dvě nebo více stran sporu snaží dosáhnout dohody o přátelském řešení sporu s pomocí třetí strany, mediátora, kterého si strany vybraly nebo kterého s jejich souhlasem jmenoval soudce. Dále upravuje důvěrnost, mlčenlivost a vykonatelnost mediačních dohod. Stejně jako v ČR jsou mediační dohody vykonatelné po schválení soudem. Zákon v druhé části upravuje mediaci soudní, tedy případ, kdy mediátora jmenuje soudce se souhlasem stran sporu. Největším přínosem je regulace mediace prováděné mimo soudní řízení, jelikož tato dříve regulována vůbec nebyla.¹¹⁴

V prosinci 2013 byl v oblasti rodinné mediace zřízen Státní radou státní diplom rodinné mediace. Tento diplom mohou získat odborníci z oblasti humanitních, sociálních, právních a medicínských věd. Vzdělávání je realizováno ve střediscích, která byla akreditována Krajským ředitelstvím pro zdravotní a sociální záležitosti. Účastníci vzdělávání jsou v těchto střediscích zařazeni do vzdělávacího kurzu o rozsahu 560 hodin, které jsou rozloženy do tří let, a z toho je minimálně 70 hodin praxe. Na závěr tohoto kurzu skládá účastník zkoušky. Diplom rodinného mediátora vydává krajský prefekt¹¹⁵

Mezi největší organizace působící v oblasti rodinných sporů patří Sdružení pro rodinnou mediaci¹¹⁶, které vede seznam rodinných mediátorů uspořádaných podle regionů a Národní federace sdružení pro rodinnou mediaci¹¹⁷, která vede seznam míst poskytování mediace a služeb, které daná místa nabízejí.

Neexistuje celostátní etický kodex. Pařížská obchodní a průmyslová komora vypracovala kodex chování a sama zajišťuje vlastní regulaci. Rodinní mediátoři sdružení ve dvou výše uvedených organizacích jsou vázáni vlastními etickými kodexy. Další významná organizace – Národní federace mediačních středisek, která sdružuje mediační střediska při advokátních komorách, přijala etický kodex vycházející z Evropského kodexu chování pro mediátory.¹¹⁸

¹¹⁴ SIXTOVÁ, Lenka. *Mediace jako metoda alternativního řešení sporu: diplomová práce*. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta právnická, 2014, 84 s. Vedoucí diplomové práce Petr Smolík

¹¹⁵ HOLÁ, Lenka. *Mediace a možnosti využití v praxi*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing, 2013, s. 47 – 48.

¹¹⁶ Více o Sdružení pro rodinnou mediaci [on-line]. [cit. 5. listopadu 2014]. Dostupné na <<http://www.apmf.fr/>>

¹¹⁷ Více o Národní federaci sdružení pro rodinnou mediaci [on-line]. [cit. 5. listopadu 2014]. Dostupné na <<http://www.mediation-familiale.org/>>

¹¹⁸ *Mediace v členských státech – Francie* [on-line]. [cit. 5. listopadu 2014]. Dostupné na <https://e-justice.europa.eu/content_mediation_in_member_states-64-fr-cs.do?member=1>

4. 6 Velká Británie

Mediaci ve Velké Británii je vzhledem k její rozloze, systému vlády a k odlišnému konceptu mediace v různých částech země vhodné rozdělit na níže uvedené oblasti.

Anglie a Wales

Za koncepci mediace a její propagaci zde zodpovídá ministerstvo spravedlnosti. V občanskoprávních věcech existuje povinnost stran zvážit mediaci předtím, než se obrátí na soud. Tato mediace však není upravena zákonem a není ani předpokladem soudního řízení.

Pro zajištění kvality mediace v občanskoprávních sporech působí na území Anglie a Walesu organizace Civil Mediation Council – (dále již CMC)¹¹⁹. Tato organizace je uznávanou autoritou na všechny záležitosti týkající se mediace občanské, obchodní, pracovní a jiné mediace, která nezahrnuje rodinnou mediaci. CMC má zaveden vlastní akreditační systém a soudy postupují případy pouze mediátorům akreditovaným touto institucí. CMC zastupuje poskytovatele mediace v občanskoprávních a obchodních sporech a vede jejich registr.

U rodinných sporů podléhá mediace regulaci Radou pro mediaci v rodinných sporech (Family Mediation Council – FMC), jde o nevládní organizaci, která harmonizovala normy pro mediaci v rodinných sporech. V současné době je mediace v rodinných sporech ponechána na vůli stran, i když procesní pravidla pro rodinné spory nabádají k využití alternativních metod řešení sporů.

Pro mediátory neexistuje žádný kodex chování, který by byl specifický pro Anglii a Wales. Aby však byl mediátor v občanskoprávních sporech akreditován CMC, musí dodržovat kodex chování – jako model se používá Kodex chování EU. Všichni členové FMC pak musí dodržovat vlastní kodex chování.

Pro mediátory v občanskoprávních sporech neexistuje v Anglii a Walesu žádná celostátní vzdělávací instituce. Mediátoři v občanskoprávních sporech jsou vzděláváni soukromým sektorem, který není regulován. Mediátoři v rodinných sporech pocházejí z různých prostředí včetně oblasti právnických, terapeutických a sociálních služeb a

¹¹⁹ Civil Mediation Council [on-line]. [cit. 25. listopadu 2014]. Dostupné na <<http://www.civilmediation.org/>>

neexistuje žádný zákonný požadavek, aby absolvovali jakékoli speciální školení. Různé členské nebo akreditační organizace stanovují své vlastní vzdělávací a profesní pravidla.¹²⁰

Severní Irsko

V Severním Irsku není žádné ministerstvo, které by zodpovídalo za mediační služby. Jsou zde však organizace, které poskytují mediační programy a poradenství. V tomto právním prostředí neexistuje žádný systém mediace prostřednictvím soudu. Zavedená praxe je však taková, že soudy však s velkou pravděpodobností povolí odročení soudního řízení, existuje-li šance, že by spor mohl být vyřešen mediací. Školení mediátorů nejsou kontrolovány ani akreditovány vládou, jsou záležitostí samostatných mediátorů nebo organizací, v níž se sdružují.¹²¹

Skotsko

Skotsko používá v rámci Spojeného království zvláštní organizační strukturu a právní předpisy. Mediace ve Skotsku spravuje Direktorát skotské vlády pro rozdělení právního systému, ústavu, právo a soudy. Je přípustná ve všech oblastech práva, nejvíce je využívána v sousedských sporech a rozvinutá je i rodinná mediace. Mediace ve Skotsku je zcela dobrovolná, není podmínkou pro zahájení žádného druhu soudního řízení.¹²²

Významnou institucí zabývající se mediací je Skotská mediační síť (Scottish mediation network - SMN). Tato instituce byla založena v roce 1990 s cílem vedení veřejné databáze mediátorů ve Skotsku a udržení jisté profesní úrovně členů v ní zapsaných. Tato činnost je podporována skotskou vládou. Na stránkách Skotské mediační sítě nalezneme i Skotský mediační registr. Je to nezávislý rejstřík mediátorů, kteří splňují požadované normy pro přijetí. Tyto požadavky vytvořila nezávislá rada pro požadavky¹²³ a mediátoři zapsaní u této organizace se mohou nazývat skotskými registrovanými mediátory a uvádět u svého jména logo SMN. Členové tohoto rejstříku musí dodržovat mediační řád. Veřejnost si jednoduše může dohledat mediátora podle typu požadované mediace a kraje, kde má být provedena.¹²⁴

¹²⁰ *Mediace v členských státech – Anglie a Wales* [on-line]. [cit. 25. listopadu 2014]. Dostupné na <https://e-justice.europa.eu/content_mediation_in_member_states-64-ew-cs.do?member=1>

¹²¹ *Mediace v členských státech – Severní Irsko* [on-line]. [cit. 25. listopadu 2014]. Dostupné na <https://e-justice.europa.eu/content_mediation_in_member_states-64-ni-cs.do?member=1>

¹²² *Mediace v členských státech – Skotsko* [on-line]. [cit. 25. listopadu 2014]. Dostupné na <https://e-justice.europa.eu/content_mediation_in_member_states-64-sc-cs.do?member=1>

¹²³ *Practice Standards for mediators* [on-line]. [cit. 25. listopadu 2014]. Dostupné na <<http://www.scottishmediation.org.uk/wp-content/uploads/2012/02/56381210-Practice-Standards-2.pdf>>

¹²⁴ *Skotský mediační registr* [on-line]. [cit. 25. listopadu 2014]. Dostupné na <<http://www.scottishmediation.org.uk/find-a-mediator/>>

Pro různé oblasti mediace existují ve Skotsku různé vzdělávací programy, které jsou nejméně 30 hodin dlouhé a měly by zahrnovat zaškolení v oblasti: mediačních zásad a praxe, fází mediačního procesu, etiky a hodnot mediace, případných právních sporů, komunikačních dovedností užitečných v rámci mediace, vyjednávacích dovedností a jejich využití, účinků konfliktu a metod jeho řešení.¹²⁵

¹²⁵ *Mediace v členských státech – Skotsko* [on-line]. [cit. 25. listopadu 2014]. Dostupné na <https://e-justice.europa.eu/content_mediation_in_member_states-64-sc-cs.do?member=1>

Závěr

Cílem celé práce byla analýza podmínek výkonu a požadavků na kvalifikaci mediátorů v ČR a následné srovnání s vybranými zeměmi Evropy. Od 1. září roku 2012 je v České republice účinný Zákon o mediaci, který přináší zjednodušeně řečeno jistou dvojkolejnou právní úpravu mediace. Stále lze vykonávat činnost na základě živnostenského oprávnění za minimálních podmínek, navíc však zákonodárce přináší možnost výkonu mediace, které je státem garantována v režimu Zákona o mediaci. Mediátorům registrovaným státem jsou pak přiznány určité výsady a přínosem je i napojení na soudní systém, kdy soudce může stranám sporu nařídít první setkání o otázkách mediace a to právě jen u mediátora zapsaného dle Zákona o mediaci.

Kromě těchto forem poskytování mediace existují za současné právní úpravy i jiné režimy výkonu mediace. Mezi ně řadíme výkon mediace na základě pracovněprávního vztahu a dobrovolný výkon mediace, na který nejsou kladeny téměř žádné zákonné požadavky. Samostatnou skupinou je výkon mediace v trestní oblasti, který má vlastní odlišný zákonný režim.

Podstatnou částí náplně této práce pak bylo představení zákonných i jiných požadavků na kvalifikaci mediátorů vykonávajících činnost v různých režimech poskytování mediačních služeb. V komparační části práce jsme si pak přiblížili praxi fungující ve vybraných státech Evropy. Výstupem a přínosem této práce pak má být určité doporučení pro budoucí praxi.

Jak jsem již uvedla, mediace je pro české právní prostředí metoda poměrně nová, proto bylo poměrně obtížné vyhledat zdroje zabývající se touto problematikou, přesto a možná právě proto si však troufám tvrdit, že i tato práce by mohla být přínosem.

Co se týká návrhu na kvalifikační požadavky mediátorů, v první řadě považuji za potřebné zmínit, že přehnaná regulace nároků na mediátory by dle mého názoru byla spíše na škodu. Mediace je ve své podstatě smiřování, v neoficiální formě se s ní setkáváme velmi často, možná ji i sami vykonáváme. Těžko si dovedeme připustit, a v demokratické společnosti už není ani představitelné, že by nám bylo něco zakazováno nebo příkazováno například ohledně toho, zda se pokusíme doma smířit dva rozhádané sourozence. Přesto se právě v takovéto situaci stáváme mediátorem.

Pokud jde ale o jisté povýšení mediátorů na profesi, zde jsou samozřejmě zapotřebí jisté kvalifikační požadavky. Jak jsme si nastínili, praxe je v každém ze států poněkud odlišná. Na Slovensku například vzdělávání i zkoušky zajišťují státem akreditované instituce. Tento

system se však ukázal jako poněkud nešťastný, jelikož sice byla určena náplň a časová dotace těchto vzdělávacích kurzů, ale zákonodárce už nepamatoval na formu, kterou má proběhnout. System fungující v současnosti u nás mi také nepřijde vyhovující, protože absence zákonných požadavků na vzdělání v oblasti mediace u zapsaných mediátorů umožňuje například to, že se mediátorem může stát osoba bez některých základních znalostí. Z vlastní zkušenosti vím, že ne vždy, když složím nějakou zkoušku, tak problematiku skutečně ovládám. Jinak řečeno, žádný system není bezchybný a regulace přístupu k profesi mediátora pouze prostřednictvím zkoušky mi přijde nedostatečná.

Inspirativní v tomto směru by mohla být právní úprava v Rakousku, kde jsou mediátoři po splnění podmínek zapsáni do registru na dobu 5 let, s možností prodloužení registrace na dalších 10 let, při splnění podmínky doložení kontinuálního vzdělávání. Je tak zajištěna jistá forma kontroly dodržování odborné úrovně mediátora a ten je pak motivován k dalšímu vzdělávání.

Ohledně požadavků na vzdělávání navrhuji stanovit minimální standardy vzdělávání v oblasti mediace, které by měl uchazeč o zápis do seznamu Ministerstva spravedlnosti ČR splnit. Příkladem v tomto směru může být právní úprava v Německu, kdy je rámcový obsah vzdělávání stanoven přímo zákonem. Současná situace, kdy osoba hlásící se na zkoušku mediátora nebo zkoušku z rodinné mediace nemusí mít absolvované vůbec žádné školení v těchto oblastech, mi do budoucna nepřijde vhodná. Naopak system vzdělávání akreditovanými institucemi se také jeví jako problematický.

Jako východisko osobně vidím postupné zavedení systému podobnému tomu, jaký funguje ve Skotsku a jehož odraz vidím i u nás, když se podrobněji podívám na fungování Asociace mediátorů České republiky. Zkráceně si ideální model představuji tak, že by existovala instituce podporovaná státem (AMČR je nevládní organizací), která by sdružovala mediátory, kteří se dobrovolně přihlásí a splní podmínky (dnes u AMČR akreditační řízení, které zahrnuje i požadavek na absolvované vzdělání), tato instituce by měla vlastní profesní standardy a etický kodex, na jejichž dodržování by dohlížela. V případě nedodržení by pak byl mediátor z instituce vyloučen.

Závěrem bych ráda poznamenala, že profesi mediátora vnímám jako typickou tím, že jejím primárním cílem je pomáhat. Osobnostní předpoklady považuji za stejně důležité nebo důležitější než odborné znalosti a dovednosti. Mediátoři by dle mého názoru měli být primárně zralé osobnosti, velký důraz by pak měl být kladen na dodržování etických kodexů chování.

Seznam použitých zdrojů

Knižní zdroje:

- BEDNAŘÍK, Aleš. *Riešenie konfliktov. Príručka pre pedagógov a pracovníkov s mládežou*. 1. vydání. Bratislava: Centrum prevencie a riešenia konfliktov, 2001. 199 s.
- BUDJAČ, Milan, ŠIMONOVÁ, Katarína, LAZÍKOVÁ, Jarmila. *Zákon o mediácii komentár*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2014. 243 s.
- DEVITO, Joseph. *Základy mezilidské komunikace*. 6. vydání. Praha: Grada Publishing, 512 s.
- DOLEŽALOVÁ, Martina a kol. *Zákon o mediaci. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. 360 s.
- DUFFY, Karen G., GROSCHE, James W., OLCZAK, Paul. V. *Community mediation. A Handbook for Practitioners and Researchers*. New York: The Guilford Press, 1991. 355 s.
- CHOLENSKÝ, Robert. *Praktický průvodce mediací podle nové právní úpravy*. 1. vydání. Praha: Linde, 2013. 304 s.
- HARDLY, Samantha, RUNDLE, Olivia. *Mediation or lawyers*. Sydney: CCH Australia, 2010, 522s.
- HAVLOVÁ, Jitka. *Profesní dráha ve 20. století: úvod do sociologie povolání*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 1996, 148 s.
- HOLÁ, Lenka. *Mediace v teorii a praxi*, 2. vydání. Praha: Grada Publishing, 2001. 272 s.
- HOLÁ, Lenka. *Mediace: způsob řešení mezilidských konfliktů*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing, 2003. 192 s.
- HOLÁ, Lenka. *Mediace a možnosti využití v praxi*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing, 2013. 512 s.
- HOLÁ, Lenka a kol. *Rodinná mediace v České republice*. 1. vydání. Praha: Leges, 2014. 256s.
- KOVÁČ, Ernest. Etický kódex mediátora. In MICHANČOVÁ, Slávka, DOLANSKÁ, Renáta. (ed.). *Súčastnosť a perspektívy probácie a mediácie*. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, 2010, s. 127 – 130.

- KRAUS, Blahoslav, POLÁČKOVÁ, Věra a kol. *Člověk – prostředí – výchova*. Brno: Paido, 2001. 199 s.
- KRATOCHVÍL, Stanislav. *Manželská a párová terapie*. 1. vydání. Praha: Portál, 2009, 279 s.
- NAKONEČNÝ, Milan. *Sociální psychologie*. 2. vydání. Praha: Academia, 2009, 498 s.
- ONDRUŠEK, Dušan, LABÁTH, Vladimír, TORDOVÁ, Zuzana. *Konflikt, zmierovanie, zmierovacie rady*. Bratislava: Partners for Democratic Change Slovakia, 2004. 79 s.
- PLAMÍNEK, Jiří. *Konflikty a vyjednávání: umění vyhrávat, aniž by někdo prohrál*. 3. vydání. Praha: Grada Publishing, 2012. 134 s.
- PLAMÍNEK, Jiří. *Mediace: Nejúčinnější lék na konflikty*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing. 168 s.
- POTOČKOVÁ, Dana. *Nejlepší je domluvit se*. 1. vydání. Praha: ALFOM, s.r.o., 2013- 197 s.
- ROZUM, J.; KOTULAN, P.; LUPTÁKOVÁ, M. a kol. *Uplatnění mediace v systému trestní justice I*. 2009. 1. vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2009, 73 s.
- ROSENBERG, Marshall B. *Nenásilná komunikace - řeč života*. 1. vydání. Praha: Portál, 2008. 221 s.
- REMIŠOVÁ, Anna, TRENČIANSKÁ, Elena. *Etika a morálka: teória a realita*. 1. vydání. Bratislava: Spint 2, 2012. 272 s.
- SCANLON, Kathleen M. *Mediators deskbook*. New York: CPR Institute for Dispute Resolution, 1999. 232 s.
- ŠIŠKOVÁ, Tatjana. *Facilitativní mediace: řešení konfliktu prostřednictvím mediátora*. 1. vydání. Praha: Portál, 2012. 207 s.
- VĚTROVEC, Vladislav a kol. *Zákon o mediaci a probaci – komentář*. Praha: Eurolex bohemia, 2002. 115 s.
- VŮJTĚCH, Jan, HOLAS, Jakub, ZEMAN, Petr. *Profesiogram soudce a státního zástupce: profesiografická studie zaměřená na výběr čekatelů a výběrová kritéria*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2002. 211 s.

Právní předpisy:

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 455/1991 Zb. o živnostenském podnikání

Zákon č 95-125 ze dne 8. února 1995 o organizaci soudů a civilní, trestní a správní řízení [on-line]. [cit. 5. listopadu 2014]. Dostupné na <<http://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORFTEXT000000350926&fastPos=2&fastReqId=673612086&categorieLien=cid&oldAction=rechTexte>>

Zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 29/2003 Zivilrechts- Mediations- Gesetz *BGBI. I, Nr. 29/2003* [on-line]. [cit. 5. listopadu 2014]. Dostupné na <<https://www.risbka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=20002753>>

Zákon č. 420/2004 Z.z., o mediácii

Zákon č. 327/2005 Z. z. o poskytování právnej pomoci osobám v materiálnej núdzi

Vyhláška Ministerstva spravedlnosti SR č. 377/2005 Z. z. o odmene mediátora za výkon mediácie v súvislosti s poskytováním právnej pomoci osobám v materiálnej núdzi

Zákon č. 262/2006 Sb. zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů

Směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2008/52/ES o některých aspektech mediace v občanských a obchodních věcech [on-line]. [cit. 28. října 2014]. Dostupné na <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:136:0003:0008:cs:PDF>>

Zákon č. 202/2012 Sb., o mediaci, ve znění pozdějších předpisů

Vyhláška č. 277/2012 Sb., o zkouškách a odměně mediátora

Mediationsgesetz *BGBI. I s. 1577* ze dne 21. července 2012 [on-line]. [cit. 5. listopadu 2014]. Dostupné na <<http://www.gesetze-im-internet.de/mediationsg/BJNR157710012.html>>

Jiné:

HRNČIŘÍKOVÁ, Miluše. Vynutitelnost mediačních doložek. *Právní fórum*, roč. 9, č. 12, s. 525 – 531.

JANEČKOVÁ, Hana. *Osobnostní a odborné požadavky na odborníka v Programu Pět P: bakalářská práce*. Olomouc: Univerzita Palackého, Fakulta pedagogická, 2011, 69 s. Vedoucí bakalářské práce Lenka Holá.

SIXTOVÁ, Lenka. *Mediace jako metoda alternativního řešení sporu: diplomová práce*. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta právnická, 2014, 84 s. Vedoucí diplomové práce Petr Smolík

STEINBERGEROVÁ, Dorota, STANISLAV, Antonín. Nová právní úprava mediace na území České republiky v kontextu právní úpravy mediace ve Spolkové republice Německo a Rakouské republice. *Právní rozhledy*, 2013, č. 6, s. 208.

Mediace v členských státech [on-line]. [cit. 20. října 2014]. Dostupné na <https://e-justice.europa.eu/content_mediation_in_member_states-64-cs.do>

Analýza zahraničních modelů mediace pro více než 20 států světa [on-line]. [cit. 5. listopadu 2014]. Dostupné na <<http://www.amcr.cz/realizovane-projekty/>>

Etický kodex Asociace mediátorů ČR [on-line]. [cit. 20. října 2014]. Dostupné na <www.amcr.cz/dokumenty/kodex.pdf>

Etický kodex advokáta mediátora – stanovisko sekce pro ADR ČAK [on-line]. [cit. 20. října 2014]. Dostupné na <<http://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=12910>>

Profesní standardy mediátora – podmínky pro výkon povolání [on-line]. [cit. 20. října 2014]. Dostupné na <<http://www.amcr.cz/dokumenty/profstand.pdf>>

Podmínky udělení akreditačního osvědčení Mediátora AMČR [on-line]. [cit. 23. října 2014]. Dostupné na <<http://www.amcr.cz/vzdelavani/>>

Etický kodex slovenské komory mediátorů [on-line]. [cit. 23. října 2014]. Dostupné na <<http://www.komoramediatorov.sk/kodex.html>>

Evropský kodex chování pro mediatory [on-line]. [cit. 23. října 2014]. Dostupné na <<http://www.amcr.cz/dokumenty/>>

Seznam mediátorů vedený Ministerstvem spravedlnosti ČR [online]. [cit. 15. listopadu 2014]. Dostupné na <http://mediatori.justice.cz/MediatorPublic/Public/FR003_ZverejneniVybranychUdaju.aspx >

Středisko sociální prevence Olomouc [online]. [cit. 15. listopadu 2014]. Dostupné na <<http://ssp-ol.cz/socialni-sluzby/poradny-pro-rodinu/> >

Dotace na akreditované projekty [online]. [cit. 10. listopadu 2014]. Dostupné na <<http://www.mvcr.cz/clanek/dotace-na-akreditovane-projekty-642310.aspx> >

Olomoucké dobrovolnické centrum [online]. [cit. 12. listopadu 2014]. Dostupné na <<http://www.jikadobrovol.cz/>>

Podmínky udělení akreditačního osvědčení Mediátora AMČR on-line. [cit. 23. října 2014]. Dostupné na <<http://www.amcr.cz/vzdelavani/>>

Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky [on-line]. [cit. 29. října 2014]. Dostupné na <<http://www.justice.gov.sk/Stranky/Nase-sluzby/Civilne-pravo/Mediatori/Uvod.aspx>>

Důvodová zpráva k Zákonu o mediaci

Důvodová zpráva k zákonu o Probační a mediační službě

Shrnutí

Tato diplomová práce se zabývá podmínkami výkonu a požadavky na kvalifikaci mediátorů v České republice a jako komparaci k nim i ve vybraných zemích Evropy. V první části je vymezen pojem mediace, přičemž vycházíme z široké řady definic s cílem nalezení takové, která by nejlépe vyhovovala potřebám této diplomové práce. Dále je nastíněna charakteristika mediace, její historie, průběh, základní principy a možnosti jejího využití v praxi.

Další část práce je věnována možnostem výkonu mediace v České republice, přičemž zde přinášíme zcela nový, v odborné literatuře nevymezený, ale kompletní výčet možných forem poskytování mediace za současné právní úpravy. U každé z těchto forem je vymezen zákonný rámec, podmínky výkonu a požadavky na kvalifikaci osob, které tuto mediaci provádějí. Samostatná kapitola je pak věnována, a to zejména pro její velký význam pro současnou praxi, podmínkám výkonu a požadavkům na kvalifikaci zapsaných mediátorů dle Zákona o mediaci. Na tomto místě je rozebrán i systém vzdělávání a osobnostní předpoklady mediátorů.

V komparační části diplomové práce je nejprve nastíněn význam a dopad směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/53/ES a dále je věnován prostor pro popis aktuální situace výkonu mediace a požadavkům na kvalifikaci mediátorů na Slovensku, v Rakousku, Německu, ve Francii a Velké Británii. Jádrem a cílem diplomové práce je pak určitý návrh pro české zákonodárce i pro českou praxi, kterými z podmínek by se mohla inspirovat a kterými raději ne.

Summary

This thesis deals with the conditions and performance requirements for qualification of mediators in the Czech Republic and a comparison of them and in selected European countries. The first part defines the concept of mediation, and start from a broad range of definitions with a view recognise one that would best suit the needs of this thesis. Further, it outlines the characteristics of mediation, it's history, development, basic principles and it's application in practice.

Next part thesis is devoted to the performance of mediation in the Czech Republic, whereas here we bring you a completely new, undelineated in the literature, but a complete list of possible forms of providing mediation under current legislation. For each of these forms is delineated legal scope conditions and performance requirements for the qualifications of persons that this mediation conducted. A separate chapter is devoted, and especially for its great importance in actual practice, the conditions of performance and qualification requirements listed mediators under the Law on Mediation. At this point it is analyzed and the system of education and personal skills of mediators.

In the comparative part of the thesis is first outlined the importance and impact of the direction European Parliament and Council Directive 2008/53 / EC and is dedicated place for a description of the current situation of performance and mediation skills requirements mediators in the Slovakia, Austria, Germany, France and the United Kingdom . The core and aim of the thesis is a suggestion for the Czech legislature and the Czech experience, which of the conditions could inspire and which rather not.

Seznam klíčových slov

mediace, komparace, kvalifikace, řešení sporu, podmínky výkonu, formy výkonu, vzdělávání, osobnostní předpoklady

Key words

mediation, comparison, qualification, resolution of the dispute. performance condition, forms of practice, education, personal presuppositions